

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
εκένδρση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ΄ Γυμνασίου

Τίτλος:

«‘Τι ήτον;’ αφηγήσεις παράδοξες και φανταστικές»

Συγγραφή: ΜΑΡΙΝΑ ΑΡΕΤΑΚΗ

Εφαρμογή: ΜΑΡΙΝΑ ΑΡΕΤΑΚΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνια 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

:

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

«Τι ήταν;»: αφηγήσεις παράδοξες και φανταστικές

Εφαρμογή σεναρίου

Μαρίνα Αρετάκη

Δημιουργία σεναρίου

Μαρίνα Αρετάκη

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

Τάξη

Γ΄ Γυμνασίου

Σχολική μονάδα

5ο Γυμνάσιο Χανίων

Χρονολογία

Από 11-03-2015 έως 29-04-2015

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

Οκτώ (8) ώρες

:

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για τον μαθητή: έπρεπε να έχει αφομοιώσει τις βασικές γνώσεις Η/Υ, όπως είναι αναμενόμενο στη Γ΄ Γυμνασίου.

Για τον εκπαιδευτικό: έπρεπε να έχει εμπειρία στην ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και να είναι κάπως εξοικειωμένος με τα συνήθη αναγνώσματα/θεάματα των μαθητών αυτής της ηλικίας, έτσι ώστε να μπορεί να τα εντάξει σε μια συζήτηση πάνω στο θέμα του σεναρίου.

Για το σχολείο: έπρεπε να υπάρχει αίθουσα με σύστημα προβολής ή διαδραστικό πίνακα και να είναι διαθέσιμο το εργαστήριο πληροφορικής για μία διδακτική ώρα.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Μαρίνα Αρετάκη, «Τι ήταν;»: αφηγήσεις παράδοξες και φανταστικές, Νεοελληνική Λογοτεχνία Γ΄ Γυμνασίου, 2014.

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με το σενάριο επιδιώχθηκε, μέσα από τη μελέτη αποσπασμάτων κειμένων από ξένους και έλληνες συγγραφείς και την ανάλυση σκηνών από ταινίες, να οδηγηθούν οι μαθητές στην αναγνώριση και κατανόηση του φανταστικού, δημοφιλούς είδους τόσο της λογοτεχνίας όσο και άλλων τεχνών. Οι δραστηριότητες οι οποίες πραγματοποιήθηκαν από την ολομέλεια, από τις ομάδες της τάξης, αλλά και ατομικά

:

από κάθε μαθητή συντέλεσαν, αφενός, σε μια πρώτη επαφή με το είδος και τις διαφορετικές εκδοχές του και αφετέρου, στη σταδιακή συστηματοποίηση των κειμενικών χαρακτηριστικών της αφήγησης με φανταστικά στοιχεία. Η τελική έκβαση του σεναρίου ήταν η παραγωγή, εκ μέρους των μαθητών, ενός κειμένου με φανταστικά στοιχεία στο πλαίσιο δημιουργικής γραφής.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το είδος του φανταστικού είναι ιδιαίτερα δημοφιλές σε όλες τις ηλικίες και βέβαια, δεν αφορά μόνο τα λογοτεχνικά κείμενα, αλλά και τον κινηματογράφο, τα κόμικς, την τηλεόραση, τη ζωγραφική. Ιδιαίτερα οι μαθητές του Γυμνασίου βρίσκονται διαρκώς σε επαφή με κείμενα εφηβικής λογοτεχνίας, με ταινίες και φυσικά με παιχνίδια, τα οποία είτε ανήκουν εξολοκλήρου στο φανταστικό είδος είτε ενσωματώνουν πολλά φανταστικά στοιχεία. Και δεν είναι μόνο η τάση των ρομαντικών νεο-δράκουλων που κάνει θραύση στα νεαρά κορίτσια, αλλά και ο δρόμος που άνοιξε ο *Χάρι Πότερ*, με την επανένταξη της μαγείας και των μάγων στα νεανικά αναγνώσματα, οι ταινίες τύπου *Άρχοντας των δαχτυλιδιών*, κ.ά. Δεν θα πρέπει α priori να εντάξουμε το φανταστικό στην παραλογοτεχνία. Το φανταστικό στοιχείο απαντά στην αγγλοσαξονική, τη γαλλική και τη ρωσική λογοτεχνία. Στο σενάριο θα έρθουμε σε επαφή με σημαντικούς ξένους συγγραφείς του είδους (Έντγκαρ Άλαν Πόε, Γκυ ντε Μωπασάν, αλλά και Μπραμ Στόκερ, Μαίρη Σέλλεϋ, των οποίων τα έργα *Δράκουλας* και *Φρανκενστάιν* έχουν ενταχθεί στον λογοτεχνικό δυτικό κανόνα).

Σκοπός του σεναρίου είναι να φέρει τους έφηβους σε επαφή με λογοτεχνικά κείμενα, καθώς και με ταινίες που περιέχουν τέτοια φανταστικά στοιχεία, και να τους βοηθήσει να καταλάβουν τον μηχανισμό ένταξης του φανταστικού σε αυτά τα

:

κείμενα και ταινίες, καθώς και να γνωρίσουν τις διαφορετικές εκδοχές του φανταστικού είδους.

Η μελέτη του Τσβετάν Τοντόροφ για το φανταστικό αφήγημα σκιαγραφεί τον βασικό τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε το φανταστικό στα λογοτεχνικά κείμενα. Θα χρησιμοποιήσουμε κάπως χαλαρά την κατηγοριοποίηση των κειμένων που προτείνει ο Τοντόροφ, κάνοντας διάκριση ανάμεσα σε αφηγήσεις παράδοξες (στις οποίες τα αλλόκοτα συμβάντα εξηγούνται με τους νόμους της λογικής ή μπορεί να δεχτούν κάποια ορθολογική εξήγηση), σε φανταστικές (ο αναγνώστης, αβέβαιος, δεν μπορεί να καταλήξει αν τα γεγονότα είναι φανταστικά ή όχι) και σε θαυμαστές (αποδοχή του υπερφυσικού από τον ήρωα και τον αναγνώστη).

Απώτερη φιλοδοξία του σεναρίου, πέρα από τις συγκεκριμένες γνώσεις και δεξιότητες που θα αποκτήσουν οι μαθητές, είναι η υποκίνηση έστω και ενός υποτυπώδους αναστοχασμού από πλευράς τους πάνω στα αναγνώσματα και τις ταινίες που αποτελούν την καθημερινή διασκέδασή τους.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες να εντοπίσουν σημεία επαφής του κινηματογράφου, ο οποίος αποτελεί βασικό τρόπο ψυχαγωγίας τους, με τη λογοτεχνία.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να καταλάβουν ότι το φανταστικό μπορεί να γίνει αντικείμενο αναπαράστασης σε διαφορετικές τέχνες, όπως ο κινηματογράφος και η λογοτεχνία,
- να μάθουν ότι κείμενα με φανταστικά στοιχεία γράφονται από την αρχαιότητα,

:

- να γνωρίσουν σημαντικούς συγγραφείς που καλλιέργησαν το συγκεκριμένο είδος αφήγησης,
- να μελετήσουν ποικίλες αφηγήσεις που περιέχουν φανταστικά στοιχεία, καθώς και συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τους (αφηγητής, οπτική γωνία, περιγραφές).

Γραμματισμοί

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες μετά το τέλος της διδασκαλίας να μπορούν:

- να κάνουν μια στοχευμένη έρευνα στο διαδίκτυο,
- να κατηγοριοποιούν τα κείμενα που περιέχουν φανταστικά στοιχεία και να δικαιολογούν την ταξινόμηση,
- να διακρίνουν τα κείμενα με στοιχεία παράδοξα ή θαυμαστά από τα κείμενα με φανταστικά στοιχεία,
- να εντοπίζουν και να αναλύουν τις περιγραφές στα κείμενα με φανταστικά στοιχεία, καθώς και να διακρίνουν το είδος του αφηγητή,
- να παράγουν ολοκληρωμένα σύντομα κείμενα φανταστικής λογοτεχνίας με βάση συγκεκριμένα κριτήρια .

Διδακτικές πρακτικές

Το σενάριο αποσκοπούσε σε μια σταδιακή εμβάθυνση των χαρακτηριστικών του φανταστικού αφηγήματος, καθώς και στην απόπειρα συγγραφής κειμένων τέτοιου είδους από τους μαθητές. Ενώ στο συνταγμένο σενάριο προβλεπόταν σε όλη την διάρκειά του η λειτουργία ομάδων, στο εφαρμοσμένο οι μαθητές εργάστηκαν σε ομάδες περισσότερο κατά την Α΄ και Β΄ φάση. Έγιναν αρκετές περικοπές σε δραστηριότητες του αρχικού σεναρίου (μελέτη κειμένων και εκπόνηση ατομικών εργασιών), λόγω έλλειψης χρόνου και βραδύτητας της πορείας εφαρμογής. Επιπλέον,

:

στη Β΄ φάση οι μαθητές δεν έδειξαν αρκετό ενδιαφέρον, ώστε να παράγουν ένα συνεργατικό πολυτροπικό κείμενο, πέραν των ατομικών εργασιών τους.

Η Α΄ φάση αποτέλεσε έναν πρώτο κύκλο προσέγγισης του φανταστικού στη λογοτεχνία και τον κινηματογράφο, στον οποίο έγινε αναφορά στην προϊστορία, την ευρύτητα και την πολυπλοκότητα του είδους. Στη Β΄ φάση επικεντρωθήκαμε στη μελέτη κειμένων (είτε σε ομάδες είτε στην ολομέλεια της τάξης) και στη συστηματοποίηση των χαρακτηριστικών της φανταστικής αφήγησης, με απώτερο στόχο να μπορέσουν οι μαθητές να γράψουν ένα διήγημα που να περιλαμβάνει φανταστικά στοιχεία γραφής.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Είναι γνωστή η έλξη των εφήβων προς το θρίλερ και το μυστήριο. Το διαπιστώνουμε κάθε φορά που μιλάμε μαζί τους για τις ταινίες που βλέπουν ή για τα αγαπημένα τους αναγνώσματα. Έτσι, ελπίζουμε ότι θα γίνει ευχάριστα αποδεκτό, αλλά και ότι θα φανεί χρήσιμο ένα σενάριο, το οποίο θα αποτελέσει σημείο επαφής ανάμεσα στις συνήθειες των μαθητών και το μάθημα της λογοτεχνίας: οι έφηβοι θα κατανοήσουν καλύτερα τα θεάματα και βιβλία τα οποία καταναλώνουν για να ψυχαγωγηθούν και θα αποκτήσουν μια διεισδυτικότερη ματιά προς αυτά.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο.

Δεν υπάρχει τέτοια θεματική ενότητα στις σχολικές ανθολογίες.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο σενάριο εντάσσεται η ανάλυση αποσπασμάτων από κινηματογραφικές ταινίες, τις οποίες οι μαθητές είτε είχαν δει είτε όχι. Στόχος του σεναρίου είναι να οδηγηθούν οι μαθητές στον αναστοχασμό αναφορικά με την κινηματογραφική γλώσσα, η οποία τούς είναι ιδιαίτερα οικεία.

:

Στο εργαστήριο πληροφορικής πραγματοποιείται στοχευμένη έρευνα από τις ομάδες, προκειμένου να θίξουμε ζητήματα που συνδέονται με τη φανταστική λογοτεχνία, καθώς και να γίνει φανερό ότι η τάση αυτή έρχεται από πολύ παλιά και φτάνει ως τις μέρες μας, ενώ ταυτόχρονα εντοπίζεται σε πολλές τέχνες. Στο εφαρμοσμένο σενάριο δεν επιτεύχθηκε ο στόχος να παραγάγουν οι μαθητές ένα πολυτροπικό και συνεργατικό τελικό κείμενο δημιουργικής γραφής.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΑ Γ' Λυκείου:

Ε.Χ. Γονατάς, «[Η Άνοιξη](#)». Από *Το βάραθρο*, 39. Αθήνα: Στιγμή, 2006.

Ε.Χ. Γονατάς, «[Στην αποβάθρα](#)», «[Τα ψάρια](#)», «[Τα χέρια](#)», «[Η βοηθός μου](#)», «[Τα δώρα](#)». Από τη συλλογή *Τρεις δεκάρες και άλλα αφηγήματα*, 26, 29, 30, 50, 64, 102, 144. Αθήνα: Στιγμή, 2006.

«[Το δάσος](#)». Από τη συλλογή *οι Αγελάδες*, 69-71. Αθήνα: Στιγμή, 1992,.

«[Τα μάτια](#)». Από τη συλλογή *Η κρόπτη*, 57-58. Αθήνα: Στιγμή, 2006,

Όσκαρ Ουάλντ, *Το πορτρέτο του Ντόριαν Γκρέν*, μτφρ. Δ.Γ. Κίκιζας, 40-42, 128-129. Αθήνα: Σμίλη, 2000 ([αποσπάσματα](#)),

Έντγκαρ Άλαν Πόε, «[Η πτώση του οίκου των Άσερ](#)». Στο *Αλλόκοτες ιστορίες*, μτφρ. Κοσμάς Πολίτης, 107-111, 15-17. Αθήνα: Γράμματα, 1979.

Μαίρη Σέλλεϋ, *Φρανκενστάιν*, εισ.-μτφρ.: Θάνος Σακκέτας, [κεφάλαιο V](#), 87-89. Αθήνα: Στοχαστής, 1995.

Μπραμ Στόουκερ, *Δράκουλας* ([απόσπασμα](#)), 27-28. Αθήνα: Στοχαστής, 2009 (1981¹).

Γκυ ντε Μωπασάν, «Η νύχτα». Από το *Επίλεκτα διηγήματα*, μτφρ. Φοίβος Πιομπίνος, Αθήνα: Ίκαρος, 2005.

Ταινίες

Ο πλανήτης των πιθήκων – *Η Αυγή*. (*Dawn of the planet of the apes*) ΗΠΑ, 2014, σκηνοθεσία: Ματ Ριβς, ([τρέιλερ](#))

:

Το πορφυρό Ρόδο του Καΐρου (*The purple rose of Cairo*), ΗΠΑ 1985, σκηνοθεσία: Γούντι Άλεν ([απόσπασμα](#))

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α΄ φάση: 1^η ώρα

Κατά την ώρα αυτή, οι μαθητές βρίσκονταν στην τάξη τους, η οποία διαθέτει σύστημα προβολής. Δυστυχώς δεν διαθέσαμε ολόκληρη την ώρα στο σενάριο, διότι αρχικά έπρεπε να ρυθμιστούν κάποια θέματα άσχετα με το μάθημα. Αυτήν την ώρα έγινε μια εισαγωγή στο είδος του φανταστικού, μέσα από κάτι οικείο στους μαθητές, τις κινηματογραφικές ταινίες. Πάντως, δεν είχα ανακοινώσει ακόμα το θέμα του σεναρίου, αλλά τους είπα ότι θα ασχολούμασταν με κάτι που θα τους φαινόταν μάλλον ενδιαφέρον. Έτσι, βλέπουμε το [τρέιλερ](#) της ταινίας *Ο πλανήτης των πιθήκων – Η Αυγή*. Επρόκειτο για μια ταινία που προβαλλόταν κατά τη χρονιά εφαρμογής του σεναρίου (2014-2015), και μόνο ένας μαθητής την είχε δει στον κινηματογράφο. Οι υπόλοιποι παρακολουθούσαν με ενδιαφέρον.

Αφού είδαμε το [τρέιλερ](#), ξεκίνησε μια συζήτηση με άξονα την ιστορία της ταινίας και τα συμπεράσματα των μαθητών από τις σκηνές που παρακολούθησαν. Οι μαθητές εντόπισαν όλα τα φανταστικά στοιχεία: τον πίθηκο με ανθρώπινα χαρακτηριστικά και όνομα, τις πολεμικές επιχειρήσεις κτλ. Στην ερώτηση *τι είδους είναι η ταινία* οι μαθητές απάντησαν με σχετική ευκολία ότι ανήκει στο είδος της επιστημονικής φαντασίας. Κάποιοι επισημαίνουν εύστοχα ότι το φανταστικό στοιχείο στην επιστημονική φαντασία δεν είναι πολύ μακριά από την πραγματικότητα, ότι βασίζεται σε στοιχεία που υπάρχουν στον κόσμο μας (π.χ. κλωνοποίηση, για την οποία είχαν παρακολουθήσει πρόσφατα ένα σχετικό ντοκιμαντέρ). Έδωσα κάποιες πληροφορίες για το βιβλίο πάνω στο οποίο στηρίζεται η ταινία και ανακοίνωσα στην τάξη ότι στα επόμενα μαθήματα θα ασχολούμασταν με τέτοια κείμενα (και λιγότερο με ταινίες), έχοντας διπλό στόχο: αφενός να σκεφτούμε πάνω στο μηχανισμό ένταξης

:

του φανταστικού στην αφήγηση και αφετέρου να γράψουμε και εμείς ένα κείμενο με τέτοια χαρακτηριστικά.

Στη συνέχεια, προέβαλα λίγα λεπτά από την ταινία *Το Πορφυρό Ρόδο του Καΐρου* του Γούντι Άλεν ([απόσπασμα](#)). Πρόκειται για την σκηνή κατά την οποία η θλιμμένη πρωταγωνίστρια παρακολουθεί μια ασπρόμαυρη παλιά ταινία (με τον ίδιο τίτλο, *Το Πορφυρό Ρόδο του Καΐρου*) και ξαφνικά ένα από τα πρόσωπα της (εγκιβωτισμένης) ταινίας –παρά τις διαμαρτυρίες των συμπρωταγωνιστών του– βγαίνει από την ταινία και φεύγει με την πρωταγωνίστρια-θεατή.

Οι μαθητές διασκέδασαν πολύ με τη σκηνή, την παρακολούθησαν με πολύ ενδιαφέρον και με ρωτούσαν επίμονα τι έγινε στο τέλος. Στην ερώτηση πού ακριβώς θα εντοπίζαμε το φανταστικό στοιχείο, οι μαθητές απάντησαν σχετικά εύκολα. Προσπάθησα να τους αναπαραστήσω στον πίνακα το πέρασμα του ήρωα από το ένα επίπεδο (την εγκιβωτισμένη ταινία μέσα στην ταινία που βλέπουμε) στο άλλο (στην ταινία που βλέπουμε), και τους ρώτησα αν αυτό μπορεί να γίνει και στη λογοτεχνία και με ποιον τρόπο. Όταν απάντησαν, τους μοίρασα την [ατομική εργασία 1](#), η οποία βασίζεται ακριβώς στο παραπάνω μοτίβο. Πρόκειται για μια άσκηση δημιουργικής γραφής η οποία εφαρμόζει την ιδέα που διέπει την ταινία *Το Πορφυρό Ρόδο του Καΐρου*: καλούμε τους μαθητές να φανταστούν μια ανάλογη συνάντηση ανάμεσα στους ίδιους και έναν κινηματογραφικό ή λογοτεχνικό ήρωα που «βγαίνει» από την οθόνη ή από το χαρτί και γίνεται «πραγματικός». Οι μαθητές μπορούν να φτιάξουν είτε έναν διάλογο, είτε κόμικς (χειρόγραφα ή με κάποιο πρόγραμμα δημιουργίας κόμικς, είτε μια σκηνή σεναρίου ταινίας).

Δυστυχώς, το cd με την ταινία *Μάτριξ*, το οποίο είχα φέρει, δεν έπαιζε στον υπολογιστή που ήταν συνδεδεμένος με τον διαδραστικό πίνακα, και έτσι αυτή η δραστηριότητα παραλείφθηκε, καθώς η ταινία δεν υπήρχε με υπότιτλους στα ελληνικά στο Youtube.

:

2^η και 3^η ώρα

Τη 2^η ώρα το τμήμα βρίσκεται στο εργαστήριο πληροφορικής. Συνέλεξα τις [ατομικές εργασίες 1](#), οι οποίες όμως ήταν ελάχιστες και μάλλον απογοητευτικές. Οι μαθητές χωρίζονται αυθόρμητα σε ομάδες. Δεν επενέβην σχεδόν καθόλου στη διαδικασία και απ' ό,τι φαίνεται, οι ομάδες που δημιουργήθηκαν λειτούργησαν αρκετά καλά, με την εξαίρεση μιας, η οποία περιελάμβανε δύο μαθητές πολύ ζωντανούς. Στόχος της ώρας αυτής ήταν, μέσα από μια στοχευμένη έρευνα, να καταλάβουν οι μαθητές ότι η συμπλοκή πραγματικού και φανταστικού είναι χαρακτηριστικό ποικίλων έργων, από την αρχαιότητα έως σήμερα, όχι μόνο στη λογοτεχνία, αλλά και σε άλλες τέχνες. Ακόμα, έγινε προσπάθεια, μέσα από σύντομες ερωτήσεις, να καταλάβουν οι μαθητές την ευρύτητα του είδους του φανταστικού, την ύπαρξη υποειδών («ηρωική φαντασία», για παράδειγμα), την αξιοποίηση της λογοτεχνίας από άλλες τέχνες και κυρίως από τον κινηματογράφο, την ύπαρξη συγκεκριμένων θεματικών μοτίβων τα οποία εντάσσονται στο είδος και έχουν μακρά ιστορία (π.χ. μεταμόρφωση).

Στην οθόνη του υπολογιστή βρίσκεται το [Φύλλο εργασίας 1](#), το οποίο έχει τίτλο «Μικρές εξερευνήσεις στο χώρο της φαντασίας». Κάθε ομάδα έρχεται σε επαφή με έναν όρο ή με ένα θέμα το οποίο σχετίζεται με τη φανταστική λογοτεχνία. Η ομάδα 1 έπρεπε να εξετάσει δύο φαινομενικά ασύνδετες: τις απαρχές του φανταστικού αφηγήματος (με τις δύο ερωτήσεις-αίνιγμα που θέτει το [Φύλλο εργασίας 1](#): ποιο είναι το πιο παλιό κείμενο με φανταστικά στοιχεία, το οποίο γνωρίζουν οι μαθητές –και εδώ ελπίζουμε βέβαια να βρουν την *Οδύσσεια*– και ποια η σχέση Λουκιανού-Ιουλίου Βερν) και με τον ορισμό του όρου «επιστημονική φαντασία». Η ομάδα 2 έπρεπε να ασχοληθεί με ένα θέμα που απαντά συχνά σε κείμενα και ταινίες φανταστικές: τη μεταμόρφωση. Με τον όρο «μαγικός ρεαλισμός» ασχολήθηκε η ομάδα 3 και προσπάθησε να βρει αν υπάρχουν ανάλογες ταινίες. Ήταν δύσκολο για τους μαθητές να κατανοήσουν τον όρο, όπως και να αναζητήσουν ταινίες που να εμπίπτουν σε αυτήν την κατηγορία. Η ομάδα 4 έπρεπε να ασχοληθεί και αυτή με έναν όρο, την

:

«ηρωική φαντασία», η οποία καλύπτει πολλά από τα κείμενα που διαβάζουν σε αυτήν την ηλικία ή έχουν διαβάσει στο παρελθόν. Τους ζήτησα, επίσης, να βρουν στοιχεία για τον συγγραφέα της τριλογίας *Ο Αρχοντας των Δαχτυλιδιών*. Η ομάδα 5 ερεύνησε τη συγγραφέα του *Φρανκενστάιν*, κείμενο με το οποίο θα ασχοληθούμε σε επόμενη ώρα.

Άφησα τις ομάδες να δουλέψουν περισσότερο απ' ό,τι ήταν προβλεπόμενο, γιατί έβλεπα ότι έδειχναν ενδιαφέρον και ότι χρειάζονταν περισσότερο χρόνο. Στο τέλος της ώρας, όλες οι ομάδες είχαν κάνει ικανοποιητική έρευνα: η ομάδα 1 βρήκε έναν καλό ορισμό της επιστημονικής φαντασίας, καθώς και τη σχέση Λουκιανού-Ιουλίου Βερν, και έκανε έναν κατάλογο με ταινίες επιστημονικής φαντασίας.¹

Η ομάδα 2 διάβασε το κείμενο του Οβίδιου στο οποίο παρέπεμπε το [Φύλλο εργασίας 1](#), βρήκε ψάχνοντας ένα άρθρο με τίτλο «Οβιδιακές μεταμορφώσεις του Χ πολιτικού», το οποίο ενέταξαν στο κείμενό τους, ενσωμάτωσαν στο κείμενό τους το γλυπτό *Ο Απόλλων και η Δάφνη* του Μπερνίνι και ολοκλήρωσαν την εργασία τους με μια μικρή έρευνα για τη *Μεταμόρφωση* του Κάφκα.²

Η ομάδα 3 βρήκε τον ορισμό του μαγικού ρεαλισμού και έγραψε και για τον Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες. Δεν πρόλαβε να βρει ταινίες μαγικού ρεαλισμού.³

Η ομάδα 4 είχε μάλλον το πιο άχαρο θέμα και επιπλέον, περιείχε και δυο ζωηρούς μαθητές οι οποίοι εμπόδιζαν τη λειτουργία της. Βρήκε κάποια πράγματα για τον Τόλκιν, αλλά δεν έκανε περαιτέρω έρευνα για την ηρωική φαντασία⁴ (βλ. ΦΕ1 - ομάδα 4).

Τέλος, η ομάδα 5 ενθουσιάστηκε με το θέμα της, τον *Φρανκεστάιν* και ανταποκρίθηκε σε αυτό με επάρκεια, αν και τον περισσότερο χρόνο συζητούσε

¹ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο fe1_omada1.doc.

² Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο fe1_omada2.doc.

³ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το fe1_omada3.ppt.

⁴ Βλ. ό.π. το αρχείο fe1_omada4.ppt.

:

ζωηρά για τις ανακαλύψεις της. Τα μέλη της ομάδας βρήκαν ότι οι ταινίες που έχουν εμπνευστεί από το θέμα του βιβλίου είναι 60!⁵

Η διδακτική ώρα ολοκληρώθηκε χωρίς να μείνει χρόνος για να παρουσιάσουν τις εργασίες τους οι ομάδες, κάτι που εντέλει έγινε την επόμενη ώρα του σεναρίου. Στο τέλος της ώρας, ανέθεσα στους μαθητές ως ατομική εργασία την ανάγνωση των κειμένων του Ε.Χ. Γονατά. Δόθηκαν σε φωτοτυπία τα εξής κείμενα (δύο λιγότερα από αυτά που προέβλεπε το αρχικό σενάριο): «[Στην αποβάθρα](#)», «[Τα ψάρια](#)», «[Τα χέρια](#)», «[Η βοηθός μου](#)», «[Το δάσος](#)», «[Τα μάτια](#)» και τα «[Τα δώρα](#)» (το τελευταίο κείμενο δεν ήταν ολόκληρο, αλλά είχα περικόψει την τελευταία παράγραφο ως εξής: «Επί τέλους άνοιξα προσεχτικά το κιβώτιο και με μεγάλη έκπληξη και δέος αντίκρισα»).

3^η ώρα

Την 3^η ώρα (η οποία δεν έγινε ολόκληρη λόγω μειωμένου ωραρίου), βρισκόμασταν στην αίθουσα διδασκαλίας, η οποία διαθέτει διαδραστικό πίνακα. Είχα μεταφέρει τις εργασίες της κάθε ομάδας και έγινε η παρουσίασή τους από τους ακολουθώντας τη σειρά των ερωτήσεων έτσι όπως ήταν στο [Φύλλο εργασίας 1](#). Ξεκινήσαμε, δηλαδή, από την επιστημονική φαντασία, για την οποία είχαμε ήδη μιλήσει, και καταλήξαμε στο κείμενο το οποίο θα μας απασχολούσε. Η ομάδα 1 δεν είχε σκεφτεί την *Οδύσσεια* ως το πιο παλιό κείμενο που περιέχει φανταστικά στοιχεία και, αφού έθεσα ξανά την ερώτηση στο τέλος της παρουσίασής τους, αρκετοί από την ολομέλεια οδηγήθηκαν σε αυτήν την απάντηση. Αρκετοί μαθητές ενδιαφέρθηκαν για τη λίστα με τις ταινίες επιστημονικής φαντασίας, την οποία είχε συνθέσει η ομάδα. Έδωσα λίγα στοιχεία για την ταινία *2001: Οδύσσεια του διαστήματος* του Στάνλεϊ Κιούμπρικ, η οποία θεωρείται από τις καλύτερες ταινίες όλων των εποχών.

---

⁵ Βλ. ό.π. το fe1_omada5.ppt.

:

Με την εργασία της ομάδας 2, οι υπόλοιποι μαθητές ανακάλυψαν τον Οβίδιο – μάλιστα, τα μέλη της συγκεκριμένης ομάδας δήλωσαν ότι τους άρεσε το απόσπασμα από τις *Μεταμορφώσεις* το οποίο διάβασαν–, επισήμαναν τη χρήση του όρου «οβιδιανή μεταμόρφωση» σε ένα πολιτικό άρθρο το οποίο αναφερόταν σε κάποιον πολιτικό, κάτι που έκανε εντύπωση στους υπόλοιπους μαθητές, και τέλος, μας μίλησαν για τη *Μεταμόρφωση* του Κάφκα. Στο σημείο αυτό βρήκα την ευκαιρία να κάνω κάποια σχόλια για αυτό το σπουδαίο κείμενο και τον συγγραφέα.

Η ομάδα 3, η οποία μας παρουσίασε τον Μάρκες, ήταν αρκετά αδύναμη, και έτσι αναγκάστηκα να επέμβω αρκετά στην παρουσίασή τους ώστε να καταλάβουν τον όρο «μαγικός ρεαλισμός» και οι υπόλοιποι μαθητές. Μάλιστα, για να τους δείξω πόσο αγαπητός ήταν στη χώρα του ο συγγραφέας, τους διάβασα το [άρθρο](#) με αφορμή το θάνατό του και τον τρόπο που τον τίμησαν οι συμπατριώτες του (αφήνοντας χιλιάδες κίτρινες πεταλούδες από χαρτί στην πλατεία). Με την ομάδα 4, η οποία παρουσίασε τον Τόλκιν, συζητήσαμε λίγο τον όρο «ηρωική φαντασία» και τέλος, η ομάδα 5 παρουσίασε τον *Φρανκενστάιν* με πολλή άνεση και ζωηράδα. Η ώρα αυτή ήταν από τις καλύτερες του σεναρίου. Κλείνοντας, υπενθύμισα στους μαθητές ότι για την επόμενη φορά είχαν να διαβάσουν μια σειρά μικρών κειμένων του Ε.Χ. Γονατά.

Β' φάση

4^η ώρα

Το τμήμα βρισκόταν στην τάξη του και είχε χωριστεί σε ομάδες. Αρκετοί είχαν διαβάσει τα κείμενα του Ε.Χ. Γονατά («[Στην αποβάθρα](#)», «[Τα ψάρια](#)», «[Τα χέρια](#)», «[Η βοηθός μου](#)», «[Το δάσος](#)», «[Τα μάτια](#)» και τα «[Τα δώρα](#)»), τα οποία τους είχαν δοθεί στο τέλος της 2^{ης} ώρας. Πρόκειται για αφηγήσεις που εκτείνονται από μισή έως τρεις σελίδες, διαβάζονται δηλαδή σχετικά εύκολα. Με τη βοήθεια αυτών των κειμένων, καθώς και με βάση όσα είχαμε συζητήσει τις προηγούμενες ώρες, επιχειρήσαμε μια διάκριση ανάμεσα στο αμιγώς θαυμαστό, το παράδοξο και το φανταστικό. Μοίρασα το [Φύλλο εργασίας 2](#) και άφησα λίγη ώρα να το διαβάσουν και

:

να μελετήσουν τα διαφορετικά είδη των κειμένων. Η κατάταξη που επιχειρήθηκε ήταν ημιτελής, καθώς έπρεπε να συμπεριλάβει και κάποια επιπλέον χαρακτηριστικά που αφορούν τον τόπο, το χρόνο, τα πρόσωπα, τη σχέση πραγματικού/φανταστικού και τον αναγνώστη. Αυτή η συμπλήρωση έγινε προφορικά, επειδή δεν υπήρχε χρόνος, και έτσι είχαμε μια μικρή καθυστέρηση στο σενάριο. Εξάλλου, σε αυτά τα χαρακτηριστικά επανήλθαμε και τις επόμενες ώρες.

Μετά από δέκα λεπτά εργασίας των ομάδων, προσπαθήσαμε να δώσουμε τα βασικά χαρακτηριστικά κάθε κατηγορίας: αρχίσαμε με την επιστημονική φαντασία για την οποία είχαμε μιλήσει και τις προηγούμενες ώρες και η ύπαρξή της στο φύλλο εργασίας λειτουργεί ως αναστοχασμός. Με σχετική ευκολία οι μαθητές της ομάδας 2 (η ομάδα 1 είχε ασχοληθεί με την επιστημονική φαντασία στο [Φύλλο εργασίας 1](#)) σχολίασαν τον τόπο αυτών των αφηγήσεων, ο οποίος μπορεί να είναι η Γη, ένας άλλος πλανήτης, ή το διάστημα, ενώ χρόνος της ιστορίας μπορεί να είναι ένα κοντινό ή μακρινό μέλλον. Επιπλέον, οι μαθητές επεσήμαναν το στοιχείο της αληθοφάνειας (έγραψα στον πίνακα αυτή τη λέξη) των γεγονότων: το γεγονός ότι ισχύουν άλλοι νόμοι, διαφορετικοί, αλλά συνεκτικοί σε αυτούς τους κόσμους, πείθουν τον αναγνώστη ώστε να δεχτεί αυτή τη μελλοντική πραγματικότητα. Συμφώνησαν ότι κανένα κείμενο του Γονατά δεν μπορεί να υπαχθεί σε αυτήν την κατηγορία.

Στη συνέχεια, έδωσα το λόγο στην ομάδα 1, και κατόπιν η ομάδα 5 συμπλήρωσε ορισμένες πληροφορίες, για την κατηγορία του *θαυμαστού* (με το συγκεκριμένο τμήμα είχαμε ασχοληθεί αρκετά με τα παραμύθια στην Α΄ Γυμνασίου, από τα οποία είχαν κάποιες αμυδρές αναμνήσεις). Οι μαθητές συμφώνησαν ότι πρόκειται για έναν κόσμο ο τόπος και ο χρόνος του οποίου μένουν απροσδιόριστοι, όπου εμφανίζονται παραμυθικά υπερφυσικά στοιχεία και όπου δεν τίθεται θέμα αληθοφάνειας. Τα φανταστικά στοιχεία είναι πλήρως αποδεκτά από τον αναγνώστη, καθώς η αφήγηση έχει μια άλλη λογική. Εύκολα κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι από

:

τα κείμενα του Γονατά μπορούμε να κατατάξουμε σε αυτήν την κατηγορία την «[Άνοιξη](#)» (πχ. το πουλί που μιλάει) και «[Τα μάτια](#)».

Η ομάδα 3 μίλησε για την κατηγορία του *παράδοξου*: το κλειδί γι' αυτήν την κατηγορία είναι αυτό που είναι ήδη συμπληρωμένο στο [Φύλλο εργασίας 2](#): «δεν ανατρέπονται οι νόμοι της πραγματικότητας από την εισαγωγή ενός στοιχείου παράξενου». Ρώτησα την ομάδα ποια από τα κείμενα του Γονατά θα τοποθετούσαν σε αυτήν και απάντησαν τα κείμενα «[Τα ψάρια](#)» και «[Τα χέρια](#)». Μιλήσαμε για αυτές τις αφηγήσεις που παραξενεύουν τον αναγνώστη, μολονότι όσα διαβάζει ανήκουν στον κόσμο του (ο τόπος, ο χρόνος, τα πρόσωπα είναι καθημερινά και ο αναγνώστης βρίσκεται απέναντι σε έναν απόλυτα αναγνωρίσιμο κόσμο). Η ομάδα 5 ζήτησε να περιληφθεί σε αυτήν την κατηγορία και το κείμενο «[Στην αποβάθρα](#)» αφού, όπως είπε, είναι παράξενο αλλά όχι απίθανο κάποιος να έχει στο πρόσωπό του ψάρια.

Με την τελευταία κατηγορία, η οποία είναι και η πιο δύσκολη, το *φανταστικό*, ασχολήθηκαν οι ομάδες 4 και 5. Κατά τη συζήτηση, αλλά και καθ' όλη την διάρκεια της ώρας, προσπάθησα να βοηθήσω τους μαθητές ώστε να καταλάβουν την ύπαρξη ενός ενδιάμεσου χώρου, στον οποίο εντάσσονται οι φανταστικές αφηγήσεις που βρίσκονται ανάμεσα στο *παράδοξο* και το *θαυμαστό*. Ξεκινήσαμε πάλι από το ερώτημα *ποιο κείμενο του Γονατά θα μπορούσαμε να τοποθετήσουμε σε αυτήν την κατηγορία*. Τα υπολειπόμενα κείμενα ήταν δύο: «[Η βοηθός μου](#)» και «[Τα δώρα](#)». Ήταν φανερό ότι το τελευταίο δεν ήταν ολοκληρωμένο, οπότε το αφήσαμε κατά μέρος. Οι ομάδες μίλησαν για το «[Η βοηθός μου](#)». Η ομάδα 4 είχε μια δυσκολία να ανιχνεύσει το υπερφυσικό στοιχείο, ενώ η ομάδα 5 ήταν περισσότερο σίγουρη. Με αφορμή αυτό το κείμενο, εντόπισαν ένα στοιχείο φανταστικό (την επάνοδο του πατώματος στην αρχική του μορφή του ξύλου και την εμφάνιση σχημάτων πάνω του) το οποίο εξηγείται μεν από την ιστορία (ο υπερβάλλον ζήλος της βοηθού στην καθαριότητα), αλλά δεν ερμηνεύεται από τους φυσικούς νόμους. Η φανταστική αφήγηση, καταλήξαμε, έχει χώρο, χρόνο και πρόσωπα ρεαλιστικά, σε αυτήν όμως

:

εισβάλλει ένα στοιχείο που δεν είναι απλώς παράξενο, αλλά υπερφυσικό. Εδώ, βέβαια, στο μικρό κείμενο του Γονατά, ο ήρωας δεν νιώθει τη συνήθη ανησυχία ή αμφιβολία, ούτε τον φόβο που συνοδεύει την ανακάλυψη ή τη συνειδητοποίηση αυτού του στοιχείου. Εδώ, ο πρωτοπρόσωπος αφηγητής αποδέχεται πλήρως την εισβολή του στοιχείου αυτού και μάλιστα το μετατρέπει σε απαρχή δημιουργίας («Αύριο θα τη στείλω στην πόλη να μου αγοράσει απ' το χαρτοπωλείο τετράδιο και μολύβια. Αρχίζω επιτέλους σοβαρή δουλειά»).

Πάντως, η εισβολή αυτού του στοιχείου στον κόσμο με τους λογικούς, φυσικούς νόμους προκαλεί ένα πρόβλημα το οποίο δεν επιδέχεται απάντηση: ο αναγνώστης δεν ξέρει τι ακριβώς έχει συμβεί, δεν μπορεί να καταλήξει σε ένα ασφαλές συμπέρασμα. Τι συμβαίνει ακριβώς με το πάτωμα στο κείμενο [«Η βοήθός μου»](#); Πρόκειται για φαντασία του πρωτοπρόσωπου αφηγητή ή πραγματικότητα;

Έφτιαξα στον πίνακα μια γραμμή και ζήτησα από τους μαθητές να τοποθετήσουν πάνω σε αυτή τις κατηγορίες κειμένων με κριτήριο την απόκλισή τους από την πραγματικότητα. Έτσι, διαπιστώθηκε και σχηματικά η ενδιάμεση θέση του φανταστικού ανάμεσα στο παράδοξο και το θαυμαστό. Τόνισα, βέβαια, στους μαθητές ότι τα όρια των ειδών είναι δύσκολο να οριστούν και ότι σκοπός της κατηγοριοποίησης είναι να μας βοηθήσει να καταλάβουμε καλύτερα τις αφηγήσεις.

Τους ζήτησα να σκεφτούν ένα τέλος για την αφήγηση «Τα δώρα», το οποίο τους είχε δοθεί ημιτελές. Είχαμε λίγο χρόνο διαθέσιμο, και έτσι έδινα τον λόγο σε όποιον μαθητή ήθελε. Ακούστηκαν διάφορες εκδοχές (σαφώς επηρεασμένες από ό,τι είχαμε διαβάσει μέχρι τότε: ένας αετός βαλσαμωμένος, ένας εξωγήινος, ένα μεγάλο ρολόι που άλλαζε μορφές. Πάντως, ό,τι έλεγαν οι μαθητές ήταν αρκετά κοντά στο παράδοξο πνεύμα του Γονατά. Κάποια στιγμή ακούστηκε ένας μαθητής να λέει: «μια αρκούδα». Τον ρώτησα πώς το σκέφτηκε και μου απάντησε ότι δεν μπορούσε να πει ακριβώς γιατί, αλλά ταίριαζε με το κείμενο. Τους διάβασα λοιπόν το τέλος που είχε δώσει ο Ε.Χ. Γονατάς στο κείμενο και η ώρα τελείωσε σε μια γενική θυμηδία.

:

ΤΑ ΔΩΡΑ

χρόνια να τὸ βεβαιώνει— πάνω ἀπὸ πενήντα παιδιά. Δὲν εἶχα μάθει ὅμως ποτὲ τί σειρά εἶχα σ' αὐτὸν τὸν μακρὺ κατάλοιγο).

“Κανένα ρολοῖ τοῦ τοίχου θὰ μοῦ ἔστειλε”, σκέφτηκα καὶ χαμογέλασα μελαγχολικά, γιατί ὅ,τι μοῦ θύμιζε τὴν ἀμείλικτη ροὴ τοῦ χρόνου δὲν τὸ πολυσυμπαθοῦσα.

Ἐπὶ τέλους ἀνοιξα προσεχτικὰ τὸ κιβώτιο καὶ μὲ μεγάλη ἐκπληξή καὶ δέος ἀντίκρισα μιὰ καφετιὰ ἀρκούδα νὰ προβάλλει τὴν κεφάλαι της. Προτοῦ προλάβω νὰ τραβήξω εἶχε πέσει στὴν ἀγκαλιά μου καὶ μοῦ ψιθύρισε στ' αὐτί:

«Θὰ εἶμαι φρόνιμη. Κράτησέ με. Δὲν θὰ βρωμάω ὅτε θὰ βρωμίζω. Μὴ μὲ στείλεις πίσω, μὴ μὲ διώξεις, σὲ παρακαλῶ».

Στους μαθητές δόθηκε ως ατομική εργασία η ανάγνωση δύο κειμένων: δύο [αποσπασμάτων](#) του μυθιστορήματος *Το πορτρέτο του Ντόριαν Γκρέυ* του Όσκαρ Ουάιλντ και την αρχή του διηγήματος «[Ἡ πτώση του οἴκου των Ἄσερ](#)» του Έντγκαρ Άλαν Πόε. Πριν από τα δύο αποσπάσματα του *Πορτρέτου του Ντόριαν Γκρέυ*, υπήρχαν επεξηγηματικά σημειώματα για να μπορούν οι μαθητές να τα κατανοήσουν.

5^η ώρα

Την ώρα αυτή το τμήμα βρισκόταν στην τάξη του, μετά από τριήμερη εκδρομή, επομένως οι μαθητές ήταν όχι μόνο αναστατωμένοι, αλλά και απροετοίμαστοι οι περισσότεροι για το μάθημα. Από την πρώτη στιγμή διαπίστωσα μια ανισορροπία: κάποιοι είχαν διαβάσει τα κείμενα και μπορούσαν να προχωρήσουν στα φύλλα εργασίας, κάποιοι άλλοι δεν τα είχαν μελετήσει, ενώ δεν υπήρχε διαθέσιμος χρόνος για να τα διαβάσουμε ολόκληρα μέσα στην τάξη. Έτσι, αποφάσισα να εργαστούμε σε ολομέλεια, γιατί διαφορετικά θα χανόταν χρόνος με τις ομάδες που θα

υπολειπούν. Οι επόμενες ώρες ήταν βασικές για την τελική δραστηριότητα της δημιουργίας κειμένου από τους μαθητές, επειδή μελετήσαμε τις περιγραφές σε διαφορετικά κείμενα, τα οποία ανήκαν στα πλέον δημοφιλή του είδους. Οι περιγραφές είναι ιδιαίτερα σημαντικές, διότι συχνά εισάγουν το παράδοξο ή συμπυκνώνουν τη συμπλοκή πραγματικού και φανταστικού. Επίσης, τόνισα στους μαθητές ότι οι παρακάτω δραστηριότητες θα τους βοηθήσουν στην τελική άσκηση δημιουργικής γραφής στο τέλος του σεναρίου, αφού το κείμενό τους έπρεπε να περιέχει και μια περιγραφή.

Ξεκινήσαμε από τα αποσπάσματα από *Το πορτρέτο του Ντόριαν Γκρέν*. Αρχικά, ζήτησα από κάποιον που το είχε διαβάσει να μας μιλήσει για το πρώτο απόσπασμα, αφού αρχικά δώσει μια περίληψη του σημείου όπου το πορτρέτο του νεαρού Ντόριαν ολοκληρώνεται, ενώ αυτός διατυπώνει την ευχή να μείνει αγέραστος. Ένας άλλος μαθητής κάνει την περίληψη του δεύτερου αποσπάσματος, στο οποίο το πορτρέτο αρχίζει και μεταβάλλεται, σύμφωνα με την ευχή του Ντόριαν. Συζητήσαμε σε ποια κατηγορία από αυτές που είχαμε μελετήσει την προηγούμενη ώρα θα τοποθετούσαμε τα συγκεκριμένα αποσπάσματα. Οι μαθητές ήταν διχασμένοι ανάμεσα στο φανταστικό και το θαυμαστό. Σχολιάσαμε ιδιαίτερα δύο φράσεις του κειμένου: στην προτελευταία παράγραφο το συμπέρασμα του Ντόριαν για την αλλαγή του πορτρέτου «Δεν ήταν απλώς η φαντασία του. Το πράγμα ήταν τρομακτικά προφανές». καθώς και το τέλος της τελευταίας παραγράφου: «Δεν ήταν δυνατόν να εκπληρώθηκε η ευχή του! Αυτά τα πράγματα δεν γίνονται». Η αντιφατική σχέση των δύο διαπιστώσεων, η αμηχανία, καθώς και ο φόβος του ήρωα, τοποθετούν τα αποσπάσματα στο φανταστικό. Ο ήρωας διστάζει να πιστέψει πώς μπορεί να συμβαίνει αυτό που ευχήθηκε και να μείνει αναλλοίωτη η ομορφιά του. Κάποιοι μαθητές εκδήλωσαν ενδιαφέρον να διαβάσουν το βιβλίο, καθώς δεν τους αποκάλυπτα το τέλος του μυθιστορήματος. Τους πληροφόρησα ότι έχουν γίνει αρκετές ταινίες βασισμένες στο μυθιστόρημα αυτό. Στη συνέχεια, διαβάσαμε μέσα στην τάξη την αρχή από το

:

διήγημα «[Η πτώση του οίκου των Άσερ](#)» του Πόε και, καθώς οι ομάδες δεν μπορούσαν να λειτουργήσουν, απαντήσαμε στις ερωτήσεις του [φύλλου εργασίας 3](#) προφορικά και σε ολομέλεια. Αν και οι μεγάλες περιγραφές κουράζουν συνήθως τους μαθητές, το κείμενο γενικά τούς άρεσε. Ένα από τα προβλήματα της εφαρμογής ήταν ότι το τμήμα έδειχνε ενδιαφέρον για τα κείμενα, αλλά μόνο μέσα στο πλαίσιο της σχολικής ώρας. Οι μαθητές μετά την ανάγνωση απάντησαν σε ερωτήσεις που αφορούσαν τον χρόνο: συμφωνήσαμε ότι δεν είναι τυχαίο το γεγονός πως το κείμενο αρχίζει την ώρα του δειλινού, τότε που χάνεται η μέρα και αρχίζει η νύχτα με το σκοτάδι, τους φόβους και τα πλάσματα που μπορεί να εμφανιστούν. Με αφορμή τον τόπο, επισήμανα ότι τα παλιά σπίτια ή τα κάστρα είναι συνηθισμένο μοτίβο τέτοιων αφηγήσεων. Επέμενα ιδιαίτερα να εντοπίσουμε το είδος του αφηγητή: είναι ένας πρωτοπρόσωπος αφηγητής, κεντρικό πρόσωπο ή μάρτυρας (στην περίπτωση του διηγήματός μας) παράξενων καταστάσεων. Ακόμα, συζητήσαμε τους λόγους για τους οποίους η πρωτοπρόσωπη αφήγηση είναι ο προνομιακός χώρος για να ενταχθεί ένα παράδοξο ή φανταστικό στοιχείο: βρισκόμαστε στο χώρο της υποκειμενικότητας. Προσπαθήσαμε να ξεχωρίσουμε τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του κτιρίου από τα αυτά που του αποδίδει υποκειμενικά ο αφηγητής, και εντοπίσαμε την επανάληψη «τα παράθυρα που έμοιαζαν με ανοιχτά μάτια» (σε αυτό το σημείο ο μαθητής παρατήρησε ότι η παρομοίωση τον παραπέμπει σε έναν νεκρό). Επίσης, παρατηρήσαμε ότι το ρήγμα το οποίο παρατηρεί ο αφηγητής υπονομεύει την στερεότητα του κτιρίου. Συμφώνησαν όλοι ότι δεν θα ήθελαν να επισκεφτούν ένα τέτοιο κτίριο, ότι κάτι περίεργο θα συμβεί και ότι η γενικότερη ατμόσφαιρα είναι μυστηριώδης.

Στο τέλος της ώρας δόθηκαν δύο κείμενα για ανάγνωση: το [κεφάλαιο V](#) από το μυθιστόρημα *Φρανκενστάιν* της Μαίρης Σέλλεϋ και ένα [απόσπασμα](#) του μυθιστορήματος *Δράκουλας* του Μπραμ Στόουκερ. Τους μοίρασα και το [φύλλο](#)

[εργασίας 3](#) ζητώντας τους να κάνουν την εργασία πάνω στο απόσπασμα από τον *Δράκουλα*.

6^η ώρα

Η 3^η ώρα της Β΄ φάσης έγινε στην αίθουσα διδασκαλίας. Οι μαθητές χωρίστηκαν σε ομάδες και ξεκίνησαν να εργάζονται στην ατομική άσκηση πάνω στο σύντομο [απόσπασμα](#) του *Δράκουλα*, το οποίο περιέχει το [φύλλο εργασίας 3](#): οι μαθητές έπρεπε να σημειώσουν με κόκκινο τα στοιχεία της περιγραφής του προσώπου αυτού, τα οποία προκαλούσαν αίσθημα ανησυχίας Όπως διαπίστωσα, αρκετοί είχαν κάνει την άσκηση και είχαν εντοπίσει αυτά τα σημεία: την αναφορά στον αετό, τη σκληρότητα του στόματος, τα περίεργα μυτερά άσπρα δόντια κτλ. Στην ερώτηση αν ο κόμης περιγραφόταν ως τέρας, οι μαθητές απάντησαν πως σαφώς αυτό δεν συνέβαινε. Αυτός ήταν ο σκοπός της άσκησης: να δείξουμε στους μαθητές ότι ο συγγραφέας δεν σχεδιάζει μια καρικατούρα ενός τρομακτικού πλάσματος, αλλά προσθέτει μικρές ανησυχητικές πινελιές με φανταστικά στοιχεία σε ένα κατά τα άλλα ρεαλιστικό πορτρέτο.

Η περίπτωση του επόμενου κειμένου δεν ήταν τέτοια. Στο απόσπασμα ([κεφάλαιο V](#)) από το μυθιστόρημα *Φρανκενστάιν*, το οποίο έπρεπε να διαβάσουν οι μαθητές, περιγράφεται η στιγμή κατά την οποία το δημιούργημα του ήρωα αποκτά ζωή. Καταρχάς, τους θύμισα μερικά στοιχεία για τη συγγραφέα, Μαίρη Σέλλεϋ (η ομάδα 5 είχε ασχοληθεί μαζί της κατά τη 2^η ώρα της εφαρμογής), και έκανα μια σύντομη εισαγωγή και μια περίληψη της ιστορίας μέχρι το κεφάλαιο αυτό, διευκρινίζοντας ότι το όνομα «Φρανκενστάιν» αναφέρεται στον νεαρό φοιτητή φυσικής που κάνει ένα πείραμα (και όχι στο δημιούργημά του). Έδωσα κάποιο χρόνο στις ομάδες να προετοιμάσουν την ερώτησή τους από το [φύλλο εργασίας 3](#). Η ομάδα 1 ασχολήθηκε με τα βασικά στοιχεία της αφήγησης. Σχολίασε τον τόπο –είναι το εργαστήριο του αφηγητή («μάζεψα γύρω μου τα όργανα» γράφει), η κρεβατοκάμαρα και η αυλή του σπιτιού του, όπου περνάει η νύχτα–, τον χρόνο –συνέδεσε τη νύχτα,

:

πιο συγκεκριμένα τη μία τα μεσάνυχτα, με το φανταστικό στοιχείο, όπως είχαμε επισημάνει και στο διήγημα του Πόε-, τα πρόσωπα –ο Φρανκενστάιν και το δημιούργημά του-, και τέλος την αφήγηση –πρωτοπρόσωπη. Στην ερώτησή μου αν το διήγημα του Πόε είχε το ίδιο είδος αφηγητή, απάντησαν ότι οι δύο αφηγητές μοιάζουν πολύ. Επισήμανα στους μαθητές ότι, σε αυτό το τμήμα του μυθιστορήματος, ο αφηγητής είναι ο κεντρικός ήρωας, ενώ στο διήγημα του Πόε δεν συμβαίνει αυτό, καθώς εκεί ο αφηγητής γίνεται μάρτυρας της περιέργης ιστορίας.

Η ομάδα 2 κατέγραψε τα συναισθήματα του αφηγητή και τη διακύμανση της ψυχολογικής κατάστασης του. Επισημίσαμε ότι σε ένα κείμενο με φανταστικά στοιχεία είναι πολύ σημαντική η περιγραφή των συναισθημάτων, όταν δίνεται σε πρώτο πρόσωπο από τον αφηγητή.

Η ομάδα 3 επικεντρώθηκε στην περιγραφή του δημιουργήματος που ζωντανεύει. Βρήκαν την αντίφαση ανάμεσα στη φράση «του είχα διαλέξει όμορφα χαρακτηριστικά» και τη συνέχεια της περιγραφής. Τονίσαμε ότι έχουμε και εδώ περιγραφή προσώπου, όπως και στον *Δράκουλα*, και ότι πρόκειται για μια *υποκειμενική* περιγραφή, διότι, εκτός από τα αντικειμενικά εξωτερικά χαρακτηριστικά του δημιουργήματος, περιγράφεται και ο τρόπος με τον οποίο το αντιμετωπίζει ο αφηγητής.

Η ομάδα 4 αναρωτήθηκε αν όλα αυτά ήταν πραγματικότητα ή εφιάλης, αφού το δημιούργημα του Φρανκενστάιν ζωντάνεψε τη στιγμή που ο αφηγητής έβλεπε ένα όνειρο που μετατρέπεται σε εφιάλη. Τέλος, η ομάδα 5 έκανε μια λίστα με το λεξιλόγιο του φόβου, το οποίο εντόπισε στο απόσπασμα. Παρατηρήσαμε ότι τα κείμενα με φανταστικά στοιχεία δημιουργούν ανησυχία ή και αγωνία στον αναγνώστη.

Στο τέλος της ώρας δόθηκε σε φωτοτυπία το διήγημα «Η νύχτα» του Γκυ ντε Μωπασάν, το οποίο θεωρείται ως ένα από τα σημαντικότερα του φανταστικού είδους.

:

Καθώς μεσολαβούσαν οι διακοπές του Πάσχα, ανέθεσα στους μαθητές την τελική δραστηριότητα δημιουργικής γραφής: να γράψουν μια ιστορία που να έχει πρωτοπρόσωπη αφήγηση, στοιχεία φανταστικά και να διαδραματίζεται στον χώρο του σχολείου. Οι μαθητές αντέδρασαν στο ενδεχόμενο μιας ομαδικής εργασίας, και έτσι τους άφησα ελεύθερους.

7^η ώρα

Η επόμενη συνάντηση του τμήματος ήταν στην αίθουσα διδασκαλία, μετά τις διακοπές. Οι μαθητές ήταν αρκετά αποσυντονισμένοι και επιπλέον, η διάρκεια της ώρας ήταν μικρότερη από ό,τι συνήθως. Ρώτησα αν είχαν μελετήσει το διήγημα «Η νύχτα» του Γκυ ντε Μωπασάν, το οποίο τους είχα μοιράσει πριν τις διακοπές, αλλά το ποσοστό των μαθητών που το είχαν κάνει δεν ήταν ικανοποιητικό. Έτσι, για άλλη μια φορά, αποφάσισα να γίνει η ανάγνωση του κειμένου στην τάξη, αν και ο χρόνος της επεξεργασίας του κειμένου ήταν ήδη μειωμένος. Το διήγημα τους άρεσε πολύ στους μαθητές, οι οποίοι έδειξαν να το κατανοούν. Στη συνέχεια, τους μοίρασα το [Φύλλο εργασίας 4](#). Διαβάσαμε καταρχάς την παράγραφο όπου δίνεται ένας σύντομος ορισμός του φανταστικού διηγήματος, προκειμένου να κάνουμε και μια σύνδεση με ό,τι έχει προηγηθεί, καθώς είχε μεσολαβήσει πολύς καιρός. Η πρώτη ερώτηση είναι αν το συγκεκριμένο διήγημα ανταποκρίνεται στην κατηγοριοποίηση αυτή:

Στη φανταστική αφήγηση εμφανίζονται γεγονότα περίεργα ή ακατανόητα σε ένα πλαίσιο όμως ρεαλιστικό, γεγονότα που αναστατώνουν τη ζωή ενός ανθρώπου. Ο ήρωας, όπως και ο αναγνώστης, διστάζουν: τα γεγονότα πραγματικά έγιναν; Δεν ξέρουμε πραγματικά πώς να τα ερμηνεύσουμε στο τέλος του κειμένου: να υιοθετήσουμε μια ορθολογική εξήγηση (λογική και αληθοφανή) ή μια υπερφυσική ερμηνεία (υπέρβαση των φυσικών νόμων);

Αφού απάντησαν θετικά, απαντήσαμε σε κάποιες από τις ερωτήσεις του [Φύλλου εργασίας 4](#) σε ολομέλεια: εντοπίσαμε τον πρωτοπρόσωπο αφηγητή, προσπαθήσαμε να καταγράψουμε τις ιδιαιτερότητές του (τη σχέση του με τη νύχτα). Ρώτησα αν :

εντόπιζαν κάποιες εμμονές του, και μου απάντησαν θετικά, χωρίς να μπορούν να τεκμηριώσουν την απάντησή τους με αναφορές στο κείμενο. Προχωρήσαμε προς τον τόπο του διηγήματος: καθώς πρόκειται για πραγματικό τόπο, οι μαθητές βρήκαν όλα τα τοπωνύμια και τις οδούς του Παρισιού. Τους είπα ότι θα μπορούσαμε να σχεδιάσουμε πάνω στο χάρτη την πορεία του ήρωα μέσα στο νυχτερινό Παρίσι.

Αναρωτηθήκαμε σε ποιο σημείο του κειμένου αρχίζουν να εισχωρούν τα φανταστικά στοιχεία. Επίσης, διερευνήσαμε την πορεία των συναισθημάτων του αφηγητή από την αρχική ευφορία στον τρόμο, καθώς και την εικόνα της πόλης στην αρχή και το τέλος του διηγήματος. Με κατευθυνόμενες ερωτήσεις, βοήθησα τους μαθητές να διαπιστώσουν ότι ο τρόπος που κινείται ο αφηγητής στην αρχή και στο τέλος του κειμένου (τρέχοντας) συνδέεται με τον τρόπο που αναπτύσσονται οι φράσεις του κειμένου (ασθματικές στο τέλος). Επίσης, προσπάθησα να τους δώσω να καταλάβουν πόσο περίπλοκος είναι ο χρόνος τους διηγήματος: *πότε αρχίζει και πότε τελειώνει; Πότε μιλά ο αφηγητής; Μπορεί να μιλά μετά το θάνατό του; τι συμβαίνει τελικά και γιατί δεν μπορούμε να το γνωρίσουμε; Ό,τι γνωρίζουμε προέρχεται από τη φωνή του αφηγητή και γι' αυτό η αμφιβολία, το διαφορούμενο, παραμένει τελικά: τι έγινε πραγματικά;*

Μέχρι το τέλος της ώρας, είχαμε υποψιαστεί πόσο περίπλοκο ήταν το διήγημα του Μωπασάν. Ρώτησα πόσοι από τους μαθητές είχαν αποπειραθεί να γράψουν διήγημα, και ήταν λίγοι. Μια μαθήτρια ρώτησε αν είχα πρόβλημα να με χρησιμοποιήσει ως πρόσωπο του διηγήματος. Βρήκα την ευκαιρία να τους θυμίσω ξανά τη διαφορά του πραγματικού προσώπου από το πλασματικό. Δυστυχώς, η συγκεκριμένη μαθήτρια δεν ολοκλήρωσε το κείμενό της και έτσι δεν έμαθα ποτέ πώς θα ήταν ο πλασματικός ήρωας που είχα εμπνεύσει. Τους έδωσα περισσότερο χρόνο μέχρι να μαζευτούν αρκετά κείμενα και ορίσαμε το μεθεπόμενο μάθημα ως το τέλος της εφαρμογής.

:

Γ' φάση

8^η ώρα

Κατά την τελευταία ώρα της εφαρμογής, και καθώς πλησίαζε το τέλος της σχολικής χρονιάς, διαβάσαμε και σχολιάσαμε τα κείμενα των μαθητών. Παρόλες τις προσπάθειές μου, ένα μεγάλο ποσοστό της τάξης δεν κατέθεσε γραπτό κείμενο. Πρώτη διάβασε μια μαθήτρια, η οποία έχει αρκετά σοβαρά μαθησιακά προβλήματα και δεν είχε καταλάβει το αντικείμενο της εργασίας. Οι συμμαθητές της την άκουσαν και της το επισήμαναν ευγενικά στο τέλος. Προσπάθησα να την προσανατολίσω στο να αλλάξει το κείμενό της, που έμοιαζε περισσότερο με μια έκθεση για το σχολείο του μέλλοντος. Κατόπιν, πήρε τον λόγο ένας μαθητής, ο οποίος διάβασε τη δική του αφήγηση,⁶ η οποία είναι σύντομη, αλλά έχει σεβαστεί τα κριτήρια: τον χώρο, την πρωτοπρόσωπη αφήγηση, ύπαρξη φανταστικών στοιχείων (επρόκειτο όμως περισσότερο για στοιχεία επιστημονικής φαντασίας). Στους συμμαθητές του άρεσε αρκετά το κείμενό του. Συζητήσαμε για το τέλος της αφήγησης, στο οποίο ο ήρωας επανέρχεται μετά από ένα διάστημα κατά το οποίο ο χρόνος είχε παγώσει, και, όπως μια μαθήτρια σωστά επισήμανε, υπάρχει δισταγμός ως προς την πειστικότητα των γεγονότων που παρουσιάζονται, όχι από τη μεριά του ήρωα, αλλά εκ μέρους του αναγνώστη, καθώς ο ήρωας δεν έδειξε να φοβάται ή να διστάζει κατά την επαφή του με τους εξωγήινους. Γενικότερα, το φανταστικό για τους μαθητές, ακόμα και μετά την ενασχόλησή μας με αυτό, ταυτιζόταν εν πολλοίς με την επιστημονική φαντασία.

Στη συνέχεια, διάβασε την εργασία του ένας μαθητής, προειδοποιώντας μας ότι το κείμενό του ήταν μεγάλο.⁷ Οι συμμαθητές τον άκουσαν με προσοχή και στο τέλος τον χειροκρότησαν. Η περίληψη της ιστορίας του είναι η εξής: ο πρωτοπρόσωπος ήρωας ξυπνάει ένα πρωί με περίεργες σκέψεις. Βαρύς και προβληματισμένος πηγαίνει σχολείο συνεχίζοντας να νιώθει ότι κάτι περίεργο συμβαίνει. Στο τέλος της

⁶ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο miafandastikiistoriax.docx.

⁷ Βλ. ό.π. το miafandastikiistoriac.docx.

:

μέρας, εγκλωβίζεται στο άδειο, αλλά γεμάτο με περίεργες παρουσίες, σχολείο, ώσπου ανακαλύπτει ότι το σχολείο είναι ένας ζωντανός οργανισμός, βρίσκεται μπροστά στον «εγκέφαλό» του και διαφεύγει από μια έξοδο του παλλόμενου σώματος-σχολείου.

Η ιστορία του μαθητή συμφωνούσε με τα κριτήρια τα οποία είχαμε θέσει (πρωτοπρόσωπη αφήγηση, το σχολείο ως χώρος της ιστορίας και την εισαγωγή φανταστικών στοιχείων) και είχε αρκετά χαρακτηριστικά τα οποία είχαμε εντοπίσει και σχολιάσει, με αφορμή τα λογοτεχνικά κείμενα που είχαμε μελετήσει. Βρήκα την ευκαιρία και έκανα μια ανακεφαλαίωση αυτού του είδους των αφηγήσεων:

- Η αφήγηση του μαθητή είχε συνοχή.
- Υπήρχαν περιγραφές (της συναισθηματικής του κατάστασης, της μηχανής-εγκεφάλου) που εισήγαγαν το φανταστικό στοιχείο.
- Τα συναισθήματα και οι αντιδράσεις του αφηγητή περιγράφονταν αναλυτικά.
- Υπήρχε σταδιακή εισαγωγή παράξενων και δυσερμήνευτων στοιχείων (αρχίζει από εικόνες στο μυαλό του και καταλήγει σε κάτι που βλέπει μπροστά του).
- Ο ήρωας προσπαθούσε να εξηγήσει λογικά ό,τι του συμβαίνει (επιχείρησε να βρει μια λογική εξήγηση, ακόμα και μετά την είσοδο του φανταστικού στοιχείου).
- Δημιουργείται ατμόσφαιρα άγχους και φόβου.
- Το φανταστικό στοιχείο μένει ανερμήνευτο και ο αναγνώστης distάζει αναφορικά με την αλήθεια των γεγονότων (ο ήρωας συγκεκριμενοποιεί κάποια στιγμή τις σκέψεις του ως εξής: «Εικόνες που απεικόνιζαν το σχολείο ως ένα ζωντανό κτίριο, έτοιμο να κατασπαράξει όποιο παιδί συναντήσει, και μένα να προσπαθώ να φύγω» και αυτό που θα συμβεί στη συνέχεια δεν γνωρίζουμε αν είναι η συνέχεια της σκέψης ή η πραγματικότητα).

Όσον αφορά ένα κεντρικό σημείο των αφηγήσεων αυτών, δηλαδή τις αμφιβολίες του ήρωα για το τι συνέβη εντέλει, αυτό διασώζεται στο κείμενο του μαθητή με την ακόλουθη φράση, την οποία βρήκαν χιουμοριστική οι συμμαθητές/τριές του: «Σώθηκα, είπα, ίσως είναι καιρός να σκεφτώ να αλλάξω σχολείο». Παρατήρησα, ότι αν το κείμενο τελείωνε εκεί, και όχι με την τυποποιημένη φράση «Ήταν η πιο αναπάντεχη συνάντηση στη ζωή μου», θα ήταν πολύ καλύτερο.

Αυτό ήταν το τελευταίο κείμενο το οποίο προλάβαμε να διαβάσουμε, και μάλλον το καλύτερο. Αυτό που διαπίστωσα με ιδιαίτερη χαρά είναι η εξέλιξη της γραφής του συγκεκριμένου μαθητή από την [ατομική άσκηση 1](#).⁸ Το πρώτο κείμενο το οποίο είχε γράψει διέθετε αφηγηματικές αρετές, αλλά δεν ξέφευγε από δύο κλισέ που εμφανίζονταν πολύ συχνά στις εργασίες των μαθητών: τους εξωγήινους και την αποστολή που πρέπει ο ήρωας να φέρει εις πέρας. Το τελικό του κείμενο ήταν πολύ πιο επεξεργασμένο και ήταν φανερό πως ο μαθητής είχε αφομοιώσει στοιχεία της φανταστικής αφήγησης.

Τα υπόλοιπα κείμενα τα οποία συνέλεξα ήταν σύντομα και δεν είχαν αφομοιώσει στοιχεία από τη φανταστική αφήγηση. Έκπληξη όμως αποτέλεσε το κείμενο μιας αδιάφορης μαθήτριας,⁹ το οποίο, αν και σε ορισμένα σημεία δυσανάγνωστο, διέθετε αρκετές αρετές: μια δυνατή εκκίνηση («Στα παλιά χρόνια φοιτούσα εκεί»), η οποία τοποθετεί την ιστορία σε ένα μέλλον, και ένα επίσης δυνατό τέλος («Όμως τα γράμματα που διάβαζα με είχαν 'δέσει' εκεί στο κατώφλι 'Ψυχιατρείο'»), την είσοδο στο εγκαταλειμμένο σχολείο, τον εγκλεισμό εκεί.

⁸ Βλ. ό.π. τα αρχεία aega.pdf, aegb.pdf, aegc.pdf, aegd.pdf, aege.pdf.

⁹ Βλ. το αρχείο miafandastikiistoriae.pdf.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ατομική εργασία 1

Ας φανταστούμε μια ανάλογη συνάντηση με αυτήν στην ταινία *Το Πορφυρό Ρόδο του Καΐρου* του Γούντι Άλεν, την οποία παρακολουθήσαμε, με ήρωες **εμάς** και έναν **κινηματογραφικό ή λογοτεχνικό ήρωα** που «βγαίνει» από την οθόνη ή από το χαρτί και γίνεται «πραγματικός».

Μπορούμε να φτιάξουμε έναν *διάλογο*, ή *κόμικς* (χειρόγραφο ή σε κάποιο πρόγραμμα δημιουργίας κόμικς που ίσως γνωρίζουμε), ή ακόμα και μια *σκηνή σεναρίου* ταινίας.

:

Φύλλο εργασίας 1

Μικρές εξερευνήσεις στον κόσμο της φαντασίας

Πριν διαβάσουμε φανταστικές αφηγήσεις, ας προσπαθήσουμε να εξετάσουμε κάποιες πτυχές του φανταστικού, έτσι όπως αυτό εμφανίζεται σε διάφορες τέχνες.

Θα κάνουμε σύντομη έρευνα και, αφού πρώτα συλλέξουμε πληροφορίες, θα προσπαθήσουμε να βγάλουμε κάποια συμπεράσματα. Πρώτα απ' όλα ας προσπαθήσουμε να βρούμε κάποια θέματα του φανταστικού για να κάνουμε έναν κατάλογο:

Με την ομάδα **1** θα γυρίσουμε τον χρόνο προς τα πίσω (όπως συμβαίνει συχνά σε κείμενα φανταστικά) και θα προσπαθήσουμε να βρούμε το **πιο παλιό κείμενο** που έχει διαβάσει και περιέχει τέτοια στοιχεία. Επίσης, η ομάδα θα ψάξει τη σχέση ενός αρχαίου συγγραφέα, του Λουκιανού, με τον Ιούλιο Βερν.

Θα προσπαθήσει να ορίσει τι είναι «**επιστημονική φαντασία**». Μπορούμε να βρούμε τον ορισμό εδώ ή όπου αλλού θέλουμε και να κάνουμε μια λίστα με τις πιο σημαντικές ταινίες αυτού του είδους στο 20^ο αιώνα (δηλαδή πριν γεννηθείτε!).

Η ομάδα **2** θα ασχοληθεί με τις *Μεταμορφώσεις* του Οβιδίου (μπορεί να διαβάσει μία πολύ χαριτωμένη εδώ). Τι εννοούμε σήμερα με τον όρο «οβιδιακή μεταμόρφωση».

Τέλος, θα βρει έναν πολύ σημαντικό συγγραφέα του 20^{ου} αιώνα που έχει γράψει ένα βιβλίο με παρόμοιο τίτλο με αυτόν του Οβιδίου.

Θα μπορούσε να βρει και μια σειρά από ταινίες που σχετίζονται με το θέμα της «μεταμόρφωσης».

Η ομάδα **3** θα ασχοληθεί με τον «μαγικό ρεαλισμό». Δείτε αυτήν την ανακοίνωση για τον θάνατο ενός σπουδαίου συγγραφέα, του Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες, και ψάξτε τι σημαίνει αυτός ο όρος.

Αραγε, υπάρχει αυτό το είδος στον κινηματογράφο; Ας κάνουμε μια έρευνα.

Σίγουρα θα έχετε δει στον κινηματογράφο όλοι στην ομάδα 4 την τριλογία *Ο Αρχοντας των δαχτυλιδιών* που ανήκει σε ένα υποείδος του φανταστικού, την «ηρωική φαντασία». Ας διαβάσουμε κάποια πράγματα για το **συγγραφέα** που έγραψε τα βιβλία πάνω στα οποία βασίστηκαν οι ταινίες.

Έχει ακούσει κάποιος από την ομάδα 5 το όνομα «Φρανκεστάιν»; Ας ψάξουμε να βρούμε πότε γράφεται το βιβλίο και σε ποιες συνθήκες καθώς και ποιος είναι ο συγγραφέας του (έκπληξη!).

Πόσες ταινίες άραγε έχουν γίνει με αυτό θέμα; Θα μπορούσαμε να βρούμε μερικές αφίσες από αυτές.

Υπάρχουν άραγε συμπεράσματα μετά από όλα αυτά τα στοιχεία;

Θα μπορούσαμε να βρούμε **έναν λόγο** (ή πολλούς) για τον οποίο διαβάζουμε και μας αρέσουν τέτοια κείμενα και ταινίες;

Φύλλο εργασίας 2

Ας προσπαθήσουμε να ξεχωρίσουμε τα διάφορα είδη που σχετίζονται με το φανταστικό με βοήθεια των κειμένων του Ε.Χ. Γονατά που διαβάσατε. Θα προσπαθήσουμε να κάνουμε δύο πράγματα: να συμπληρώσουμε σιγά-σιγά τον πίνακα με κάποια βασικά χαρακτηριστικά κάθε είδους και να σκεφτούμε σε ποιο είδος πλησιάζει περισσότερο κάθε κείμενο του Γονατά. Στη συνέχεια μπορούμε να το κατατάξουμε στα κενά του πίνακα.

ΕΙΔΟΣ	Παράδοξο	Φανταστικό	επιστημονική φαντασία	Αμιγώς φανταστικό / θαυμαστό
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ				
Τόπος	Καθημερινός			
Χρόνος				Παρόν / απροσδιόριστος
Πρόσωπα/αντικείμενα		Πραγματικά αλλά και υπερφυσικά		
Πραγματικότητα /φαντασία	Δεν ανατρέπονται οι νόμοι της πραγματικότητας από την εισαγωγή ενός στοιχείου παράξενου		Δεκτή μελλοντική πραγματικότητα	
Αναγνώστης				Δέχεται τα φανταστικά στοιχεία

:

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΚΕΙΜΕΝΑ Ε.Χ. ΓΟΝΑΤΑ				

Φύλλο εργασίας 3

Για να γράψουμε μια καλή φανταστική ιστορία, θα πρέπει να προσέξουμε πώς είναι γραμμένες κάποιες διάσημες τέτοιες ιστορίες. Για να δούμε ποιος θα αντέξει...

Στάδιο 1 Ας μελετήσουμε ένα περίεργο κτίριο, τον οίκο Άσερ του Έντγκαρ Άλαν Πόε (από το ομώνυμο διήγημα).

Η **πρώτη ομάδα** θα μας μιλήσει για τον τόπο, χρόνο και τον αφηγητή του αποσπάσματος.

Η **δεύτερη ομάδα** θα ασχοληθεί με τα αντικειμενικά εξωτερικά χαρακτηριστικά του κτιρίου, αλλά θα βρει και λέξεις ή φράσεις που αποδίδουν τη στάση του αφηγητή απέναντι σε αυτό.

Η **τρίτη ομάδα** θα προσπαθήσει να εντοπίσει τυχόν επαναλήψεις στην περιγραφή και να αναρωτηθεί αν το κτίριο δίνει την εντύπωση στερεότητας ή ευθραυστότητας.

Η **τέταρτη ομάδα** θα καταγράψει τα συναισθήματα του αφηγητή.

Και η **πέμπτη** θα συνοψίσει: ποια ατμόσφαιρα δημιουργεί γενικά η περιγραφή αυτή.

Στάδιο 2. Θυμόσαστε το μυθιστόρημα *Φρανκενστάιν* και τη συγγραφέα του, ένα 19χρονο κορίτσι; Θα διαβάσουμε προσεκτικά τη σκηνή που το δημιούργημα του Φρανκενστάιν ζωντανεύει (μπρρρρ).

Στην **ομάδα 1** θα εντοπίσουμε τα βασικά στοιχεία: τον τόπο, τον χρόνο, τα πρόσωπα, καθώς και το είδος του αφηγητή στο απόσπασμα.

Στην **ομάδα 2** θα καταγράψουμε την πορεία των συναισθημάτων του αφηγητή, εντοπίζοντας συγκεκριμένες λέξεις ή φράσεις στο κείμενο.

Στην **ομάδα 3** θα επικεντρωθούμε στην περιγραφή του δημιουργήματος του Φρανκενστάιν. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του; Πώς τον βλέπει ο αφηγητής;

Με την **ομάδα 4** θα αναρωτηθούμε πώς συμπλέκονται στις σελίδες αυτές η φαντασία και η πραγματικότητα (θα λάβουμε υπόψη μας και το όνειρο του Φρανκενστάιν).

:

Τέλος, με την **ομάδα 5** θα σημειώσουμε το λεξιλόγιο του φόβου, το οποίο χρησιμοποιεί η συγγραφέας, και θα αναρωτηθούμε γιατί κάνει αναφορά στον Δάντη (ποιος είναι αυτός άραγε; η ομάδα μπορεί να χρησιμοποιήσει τον υπολογιστή της τάξης για να απαντήσει σε αυτή την ερώτηση).

Στάδιο 3. Και τώρα θα διαβάσετε, τι άλλο μένει; Ένα απόσπασμα από τον περίφημο *Δράκουλα*. Σημειώστε πάνω στο κείμενο (με κόκκινο φυσικά) όποια στοιχεία κάνουν αυτόν τον κόμη ιδιαίτερα ανησυχητικό!

:

Φύλλο εργασίας 4

Έτοιμοι να εισβάλουμε σε μια πολύ βαθιά «Νύχτα», μέσα στην οποία θα μας οδηγήσει ο Γκυ ντε Μωπασάν;

Ας θυμηθούμε τη βασική περιγραφή του είδους: *Στη φανταστική αφήγηση εμφανίζονται γεγονότα περίεργα ή ακατανόητα σε ένα πλαίσιο όμως ρεαλιστικό, γεγονότα που αναστατώνουν τη ζωή ενός ανθρώπου. Ο ήρωας, όπως και ο αναγνώστης, διατάζουν: τα γεγονότα πραγματικά έγιναν; Δεν ξέρουμε πραγματικά πώς να τα ερμηνεύσουμε στο τέλος του κειμένου: να υιοθετήσουμε μια ορθολογική εξήγηση (λογική και αληθοφανή) ή μια υπερφυσική ερμηνεία (υπέρβαση των φυσικών νόμων);*

Ανήκει άραγε το διήγημα σε αυτές τις αφηγήσεις;

Ας το εξετάσουμε πιο αναλυτικά.

1. Πρώτα απ' όλα, ας εξετάσουμε τον αφηγητή του: ποιος μιλάει στο κείμενο; Τι γνωρίζουμε γι' αυτόν; Μπορούμε άραγε να βγάλουμε κάποια συμπεράσματα από τον τρόπο που αφηγείται (π.χ. επαναλήψεις);
2. Μήπως το γεγονός ότι δεν μπορούμε να καταλάβουμε τι έχει συμβεί ακριβώς σχετίζεται και με το είδος του αφηγητή του κειμένου;
3. Σε ποιο ακριβώς σημείο του κειμένου αρχίζει η ιστορία; Ποιος είναι ο χρόνος του διηγήματος;
4. Είναι ο τόπος του διηγήματος συγκεκριμένος και ρεαλιστικός;
5. Σε ποια σημεία εντοπίζουμε τα καθαρά φανταστικά στοιχεία;
6. Ας υπογραμμίσουμε τις λέξεις/φράσεις που δείχνουν το μυστηριακό, το παράξενο.
7. Ο αφηγητής εκφράζει βεβαιότητα ή αβεβαιότητα; Να δικαιολογήσουμε την απάντηση με λέξεις, φράσεις, αφηγηματικούς τρόπους.
8. Ας καταγράψουμε την εξέλιξη των συναισθημάτων του αφηγητή
9. Πώς ήταν η πόλη στην αρχή και πώς στο τέλος του κειμένου;
10. Πώς κινείται ο αφηγητής στην αρχή και πώς στο τέλος του κειμένου; Φαίνεται άραγε αυτή η αλλαγή και στο ίδιο το κείμενο;

:

11. Τέλος (και ίσως το πιο δύσκολο): Πότε εκφωνεί την πρώτη φράση του διηγήματος ο αφηγητής; Μετά τα γεγονότα του κειμένου; Είναι δυνατόν αυτό;

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

—

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Τα κείμενα που προτείνονταν στο συνταγμένο σενάριο, αν και σύντομα, ήταν αρκετά, και χρειαζόταν περισσότερος χρόνος για να μελετηθούν όλα. Η εφαρμογή απαιτεί ένα τμήμα που έχει μάθει να εργάζεται με αρκετά γρήγορους ρυθμούς και να κάνει εργασίες και έξω από την τάξη.

Η εφαρμογή διακόπηκε από τη σχολική εκδρομή και από τις διακοπές του Πάσχα που μεσολαβούσαν. Έτσι, ο χρόνος κατά τον οποίο υλοποιήθηκε το σενάριο δεν ήταν κατάλληλος για τη δημιουργία ομαδικών εργασιών και γενικότερα για συγκέντρωση και μελέτη (αναφέρομαι πάντα στο συγκεκριμένο τμήμα).

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Τσβετάν Τοντόροφ, *Εισαγωγή στη φανταστική λογοτεχνία*, μτφρ: Αριστέα Παρίση, Αθήνα: Οδυσσέας 1991.

Rachel Bouvet, *La nuit ou le lecteur. Στο: Étranges récits, étranges lectures, essai sur l'effet fantastique*. Quebec: Presse de l' Université de Quebec 2007.

:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Δράκουλας* του Μπραμ Στόουκερ

Ο Κόμης πλησίασε ο ίδιος και έβγαλε το σκέπασμα μιας πιατέλας, οπότε ρίχτηκα αμέσως στο φαγητό πού ήταν ένα υπέροχο ψητό κοτόπουλο. Αυτό ήταν το δείπνο μου, καθώς και λίγο τυρί και σαλάτα, και ένα μπουκάλι παλιό κρασί, από το οποίο ήπια δυο ποτήρια. Την ώρα που έτρωγα ο Κόμης μού έκανε πολλές ερωτήσεις σχετικά με το ταξίδι μου, και σιγά-σιγά του είπα όλα όσα είχα περάσει.

Είχα πια τελειώσει το δείπνο μου, και σύμφωνα με την επιθυμία του οικοδεσπότη μου τράβηξα μια καρέκλα κοντά στη φωτιά και άρχισα να καπνίζω ένα πούρο που μου πρόσφερε, ζητώντας συγχρόνως συγγνώμη που δεν κάπνιζε. Τότε πια βρήκα την ευκαιρία να τον μελετήσω και βρήκα ότι είχε πολύ εντυπωσιακή φυσιογνωμία.

Το πρόσωπό του ήταν πολύ αετήσιο με γαμψή μύτη και περίεργα φουσκωτά ρουθούνια είχε μεγάλο αγέρωχο μέτωπο με μαλλιά αραιά στους κροτάφους αλλά πυκνά αλλού. Τα φρύδια του ήταν τεράστια και σχεδόν σμιχτά με πυκνές σγουρές τρίχες. Το στόμα, όσο τουλάχιστον φαινόταν κάτω απ' το παχύ μουστάκι ήταν σφιγμένο και μάλλον σκληρό με περίεργα μυτερά άσπρα δόντια που προεξείχαν από κάτι χείλη που ήταν εντυπωσιακά κόκκινα και ζωηρά για άνθρωπο της ηλικίας του. Όσο για τα υπόλοιπα, τ' αυτιά του ήταν κάτασπρα και πολύ μυτερά στην κορφή· το πηγούνι ήταν φαρδύ και έντονο και τα μάγουλα σφιχτά αλλά λιπόσαρκα. Η γενική εντύπωση ήταν μια απίστευτη χλωμάδα.

Είχα ήδη προσέξει τα χέρια του καθώς τα είχε ακουμπήσει στα γόνατά του στο φως της φωτιάς, και μου είχαν φανεί πολύ άσπρα και λεπτά αλλά τώρα που τα έβλεπα από πιο κοντά, ήταν μάλλον τραχιά-φαρδιά, με κοντόχοντρα δάχτυλα. Το περίεργο ήταν ότι είχε τρίχες στη μέση της παλάμης του. Τα νύχια ήταν λεπτά και

:

μακριά, κομμένα μυτερά. Καθώς ο Κόμης έσκυψε πάνω μου και με άγγιξαν τα χέρια του, ανατρίχιασα χωρίς να το θέλω. Ίσως βρωμούσε η αναπνοή του, πάντως μ' έπιασε ένα φοβερό αίσθημα ναυτίας πού παρ' όλες τις προσπάθειες μου ήταν αδύνατο να κρύψω. Ο Κόμης προφανώς το πρόσεξε τραβήχτηκε λίγο, και μ' ένα θλιμμένο χαμόγελο που έδειξε ακόμα περισσότερο τα προεξέχοντα δόντια του, ξανακάθισε στην άλλη πλευρά του τζακιού. Μείναμε και οι δυο σιωπηλοί για λίγο· και καθώς κοιτάζα προς το παράθυρο είδα τις πρώτες αδύναμες ακτίνες της αύγης. Παντού υπήρχε μια περίεργη ησυχία αλλά εγώ αφουγκράστηκα και άκουσα, σαν απ' το βάθος της κοιλάδας, ουρλιαχτά λύκων. Τα μάτια του Κόμη άστραψαν και είπε:

— «Ακούστε τα –τα παιδιά της νύχτας. Τι μουσική!» Βλέποντας, φαντάζομαι, στο πρόσωπό μου κάποια έκφραση πού του φάνηκε περίεργη, πρόσθεσε:

«Α! κύριε, εσείς οι κάτοικοι των πόλεων δεν μπορείτε να νιώσετε τα αισθήματα του κυνηγού.» Μετά σηκώθηκε και είπε:

—«Θα είστε όμως κουρασμένος. Το υπνοδωμάτιο σας είναι έτοιμο και αύριο μπορείτε να κοιμηθείτε όσο αργά θέλετε. Εγώ πρέπει να λείπω μέχρι το απόγευμα, λοιπόν καλόν ύπνο!» και με μια ευγενική υπόκλιση μου άνοιξε ο ίδιος την πόρτα του οχτάγωνου δωματίου και μπήκα στην κρεβατοκάμαρα..

Ε.Χ. Γονατάς, «Το δάσος»

Ανεβαίνοντας το λόφο αντίκρισα στον ορίζοντα τις ατέλειωτες πλούσιες φυλλωσιές του δάσους, που τις λίκνιζε ο άνεμος. Δεν ένιωσα όμως καμιά δροσιά στην ψυχή μου. Φτάνοντας στην κορφή παρατήρησα πως ο λόφος και από την άλλη μεριά ήταν ολότελα γυμνός. Σ' όλη την έκταση γύρω ούτε ένας κορμός δέντρου. Μόνο στον ουρανό πλέανε αθόρυβα τα φύλλα, τα αμέτρητα πράσινα φύλλα πού είχα δει από μακριά, σα δίχτυα κρεμασμένα πάνω απ' τα κεφάλια μας. Τρέμανε όλα μαζί στον αέρα, μα δε σκόρπιζαν, όπως τ' αστέρια, μ' όλο πού κανένα κλαδί, κανένα κοτσάνι δεν τα βαστούσε.

Δεν κρατήθηκα. "Και πώς ξεκουράζονται εκεί τα πουλιά;", είπα.

"Σ' αυτά τα δέντρα έρχονται μόνο οι σκιές των πουλιών να καθίσουν", μου εξήγησαν ήσυχα με μια φωνή οι δύο άγνωστοι που με συντροφεύαν.

"Ναι. Βλέπω", φώναξα. "Κοπάδια πουλιά κουρνιάζουν στα φυλλώματα χωρίς τα κορμιά τους".

Οι σύντροφοι μου κοιτάχτηκαν μ' απορία.

"Εσύ ποιος είσαι που μπορείς και τα βλέπεις;", γυρίζει και μου λέει ανήσυχος ο ένας. Πριν προλάβω ν' απαντήσω, σκύβει στον διπλανό του και τους ακούω που ψιθυρίζουν:

"Πώς βρέθηκε αυτός μαζί μας; Για δώσ' μου τον κατάλογο να ρίξω μιά ματιά".

"Δεν τον έχω απάνω μου. Μα τι τον ρωτάς; Αφού είδε, δικός μας θα 'ναι και αυτός. Σ' τό 'χω ξαναπεί, να κλείνεις καλά όταν βγαίνεις".

Για πρώτη φορά τους πρόσεξα καλύτερα, τυλιγμένους στο λεπτό μενεξεδί φως του δειλινού. Φορούσαν τα ίδια ρούχα, τα ίδια πουκάμισα, τις ίδιες άσπρες γραβάτες και τα γλωμά τους πρόσωπα με το μικρό μαύρο μουστάκι ήταν ολόιδια.

"Είσατε δίδυμοι;", τους ρώτησα.

Δε μ' απάντησαν. Έστησαν μπρος μου έναν μεγάλο καθρέφτη. Κοιτάχτηκα και είδα πως φορούσα και εγώ τα ίδια ρούχα, την ίδια γραβάτα και πως το πρόσωπό μου, αγνώριστο, κατακίτρινο, ήταν ίδιο και απαράλλαχτο με το δικό τους.

Η καμπάνα σήμανε μακριά. Με πήραν απ' το χέρι και αρχίσαμε να κατεβαίνουμε αμίλητοι τη χωματένια σκάλα. Ψηλά από πάνω μας φαινόταν ο ουρανός σκούρος γαλάζιος, στολισμένος με τα πρώτα αστέρια. Άνοιξαν τη φαρδιά καγκελόπορτα και μ' έσπρωξαν σ' έναν απέραντο κήπο, γεμάτον άσπρους στρογγυλούς βράχους. Πουθενά δε φαίνονταν λουλούδια. Μονάχα πρασινάδες. Όμως μια γνώριμη άχνα ανέβαινε μέσα απ' τη γη, μεθυστική σα λιβάνι.

Φρανκενστάιν, κεφάλαιο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΉΤΑΝ ΜΙΑ φρικτή νύχτα του Νοέμβρη που είδα όλους τους κόπους μου να ολοκληρώνονται μέσα στην πραγματώσή τους. Με υπερένταση, που άγγιζε σχεδόν τα όρια της αγωνίας, μάζεψα γύρω μου τα όργανα που μ' αυτά θα μπορούσα να ανάψω μια σπίθα από ζωή στο άψυχο αυτό πράγμα που βρισκόταν ξεπλωμένο στα πόδια μου. Ήταν μία η ώρα το πρωί κιόλας η βροχή χτυπούσε μονότονα κι αδιάκοπα πάνω στα τζάμια του παραθύρου και το κερί μου κόντευε να σβήσει, όταν μέσα στο μισόφωτο είδα να ανοίγουν τα νωθρά κίτρινα μάτια του πλάσματος· ανάσαινε βαριά και τα μέλη του ταραζόνταν από μια σύσπαση.

Πώς μπορώ να περιγράψω τι ένιωσα μπροστά σ' αυτή την καταστροφή ή πώς να σκιαγραφήσω τη θλιβερή ύπαρξη που με τόσους ατέλειωτους κόπους και φροντίδες είχα προσπαθήσει να φτιάξω; Τα μέλη του ήσαν σε κανονικές αναλογίες και του είχα διαλέξει όμορφα χαρακτηριστικά. Όμορφα! Μεγαλοδύναμη Θεέ! Το κίτρινο δέρμα του μόλις και σκέπαζε τους μύες και από κάτω τους τις αρτηρίες· τα μαλλιά του ήσαν κυματιστά και γυαλιστερά μαύρα· τα δόντια του είχαν τη μαργαριταρένια ασπράδα· όλα αυτά όμως τα πλούσια στολίδια δεν έκαναν τίποτα άλλο παρά να έρχονται σε φρικτή αντίθεση με τα ξεθωριασμένα μάτια του που φαίνονταν να έχουν σχεδόν το ίδιο χρώμα με τις σταχτιές κόγχες που ήταν βαλμένα, με τη ρυτιδωμένη επιδερμίδα του και τα κατάμαυρα χείλη του.

Τα διάφορα περιστατικά της ζωής δεν έχουν τόσες αλλαγές όσο τα συναισθήματα της ανθρώπινης φύσης. Δυο χρόνια σχεδόν είχα δουλέψει σκληρά με μοναδικό σκοπό να δώσω ζωή σ' ένα άψυχο σώμα. Γι' αυτό το λόγο δε λογάριασα ούτε την ανάπαυση ούτε την υγεία μου. Ό,τι έκανα, το έκανα γιατί το επιθυμούσα με μια θέρμη που ξεπερνούσε κάθε αυτοσυγκράτηση· μα τώρα όμως που τέλειωσα, η ομορφιά του ονείρου χάθηκε και την καρδιά

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

μου γέμισε ο τρόμος και η αηδία. Ανίκανος ν' αντέξω την όψη της ύπαρξης που είχα δημιουργήσει, όρμησα έξω από το δωμάτιο και επί πολλή ώρα συνέχισα να πηγαиноέρχομαι στην κρεβατοκάμαρά μου, χωρίς να μπορώ να καταλαγιάσω το μυαλό μου για να κοιμηθώ. Στο τέλος η κούραση και η εξάντληση διαδέχθηκαν την αναστάτωση που είχα περάσει πριν κι έπεσα στο κρεβάτι με τα ρούχα, προσπαθώντας να βρω λίγες στιγμές λησμονιάς. Μάταια όμως: γιατί έκανα έναν ύπνο ταραγμένο, γεμάτο από τα χειρότερα όνειρα. Νόμισα πως είδα την Ελίζαμπεθ, λάμποντας από υγεία, να περπατάει στους δρόμους του Ίνγκολσταντ. Κατευχαριστημένος και κατάπληκτος, την αγκάλιασα: μα καθώς τη φίλησα στα χείλη, αυτά αμέσως πήραν τη μολυβένια απόχρωση του θανάτου: τα χαρακτηριστικά της φάνηκαν να αλλάζουν και νόμισα πως στην αγκαλιά μου κρατούσα το πτώμα της νεκρής μου μητέρας: ένα σάβανο τύλιξε το σώμα της και είδα τα σκουλήκια του τάφου να σέρνονται στις πτυχές του ρούχου. Πετάχτηκα από τον ύπνο μου τρομαγμένος: κρύος ιδρώτας σκέπαζε το μέτωπό μου, τα δόντια μου χτυπούσαν δυνατά και κάθε μέλος του σώματός μου τρανταζόταν από σπασμούς. Εκείνη τη στιγμή, μέσα στο λιγαστό, κιτρινωπό φως του φεγγαριού, καθώς περνούσε μέσα από τα παραθυρόφυλλα, αντίκρισα το αξιοθρήνητο πλάσμα —το τρισάθλιο τέρας που είχα δημιουργήσει. Σήκωσε την κουνουπιέρα του κρεβατιού: τα μάτια του αν μπορούν να ειπωθούν μάτια, καρφώθηκαν απάνω μου. Άνοιξε τα σαγόνια του κι έβγαλε κάτι άναρθρους ήχους ενώ ένας μορφασμός ρυτίδωσε τα μάγουλά του. Ίσως να είπε και κάτι μα εγώ δεν τ' άκουσα: άπλωσε το ένα χέρι του για να με πιάσει όπως φαίνεται, μα εγώ το 'σκασα και όρμησα στις σκάλες. Βρήκα καταφύγιο στην αυλή του σπιτιού που κατοικούσα: εκεί έμεινα σχεδόν την υπόλοιπη νύχτα, περπατώντας πάνω-κάτω με μεγάλη νευρικότητα: είχα στυλώσει τ' αυτί μου για να πιάσει κάθε θόρυβο, κι ο φόβος μου ήταν τόσο που τον κάθε ήχο τον έπαιρνα σαν προανόφουσμα του πλησιάσματος του δαιμονικού πτώματος που τόσο αξιοκαταφρόνητα του είχα δώσει ζωή.

Ω! Κανένας θνητός δε θα μπορούσε να υποφέρει τη φρίκη που σκορπούσε το παρουσιαστικό του. Μια μούμια ξαναζωντανεμένη δε θα μπορούσε να είναι τόσο αποκρουστική όσο αυτό το αξιολύπητο πλάσμα. Τον είχα δει πριν να τον τελειώσω ακόμα: ήταν

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

άσχημος· μα όταν εκείνοι οι μύες κι εκείνες οι αρθρώσεις κατάφεραν να κινηθούν έγινε ένα πράγμα που ακόμα κι ο Δάντης δε θα μπορούσε να το φανταστεί.

Πέρασα τη νύχτα σε κακά χάλια. Μερικές φορές ο σφυγμός μου χτυπούσε τόσο γρήγορα και δυνατά που ένιωθα τον παλμό της κάθε αρτηρίας μου· άλλοτε πάλι έπεφτα χάρμω αποχαυνωμένος και εντελώς αδύναμος. Μέσα σ' αυτό τον τρόπο ένιωθα να ανακατεύεται κι η πύρα της απογοήτευσης· τα όνειρα που τόσο καιρό είχαν σταθεί η τροφή μου και η απολαυστική ξεκούρασή μου, τώρα είχαν γίνει κόλαση για μένα· και η αλλαγή ήταν τόσο γρήγορη, η ανατροπή τόσο ολοκληρωτική!

Στο τέλος έφεξε μια μέρα μελαγχολική και υγρή· στα άσπυρα και πονεμένα μου μάτια παρουσιάστηκε η εκκλησία του Ίνγκολσταντ με το άσπρο της καμπαναριό και το ρολόι, που έδειχνε έξι η ώρα το πρωί. Ο νεωκόρος άνοιξε την πύλη της αυλής, όπου εκείνη τη νύχτα είχε γίνει το άσυλό μου, και βγήκα στους δρόμους· περπατούσα με γρήγορα βήματα, λες κι ήθελα να αποφύγω το αξιοθρήνητο πλάσμα που φοβόμουν πως σε κάθε στροφή του δρόμου θα το 'βρισκα μπροστά μου. Δεν τολμούσα να γυρίσω στο διαμέρισμα που έμενα και ένιωθα σαν κάτι να μ' έσπρωχνε να πηγαίνω όλο και πιο γοργά, παρ' όλο που ήμουν μούσκεμα από τη βροχή, που έπεφτε από ένα κατάμαυρο ουρανό που σου πλάκωνε την ψυχή.

Συνέχισα να βαδίζω μ' αυτό τον τρόπο αρκετή ώρα, προσπαθώντας με τη σωματική άσκηση να αλαφρώσω το φορτίο που βάραινε το μυαλό μου. Περνούσα τους δρόμους χωρίς να ξέρω ούτε πού ήμουν ούτε τι έκανα. Η καρδιά μου πήγαινε να ξεκολλήσει από το φόβο και συνέχιζα να προχωρώ βιαστικά μ' ακανόνιστα βήματα, μην τολμώντας να κοιτάξω γύρω μου:

*Σαν εκείνον που σε δρόμο ερημικό
με το φόβο και τον τρόμο στην ψυχή βαδίζει
κι ως και στρίψει, συνεχίζει
δίχως το κεφάλι πια να γυρίζει
γιατί ξέρει πως κάποιος δαίμονας φρικτός
το κατόπι του έχει πάρει!*

¹ Από το ποίημα του Κόλεριτζ *Ο Αρχαίος Ναυτικός*. (Σ.τ.Μ.).

Ε. Χ. Γονατάς: Τα ψάρια

ΤΑ ΨΑΡΙΑ

ΕΙΜΑΙ ΜΠΡΟΣΤΑ στο ντουλάπι της κουζίνας με τὰ ἔργαλεία, τὰ βιδόκαρφα καὶ τὶς μπογιές. Προσπαθῶ νὰ βάλω κάποια τάξη στὰ ράφια, ἀλλὰ παρ' ὅλες μου τὶς ἀπόπειρες δὲν τὰ καταφέρνω καὶ ἐπιτείνω τὸ χάος. Στὴν ταρατσούλα βλέπω, ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ πόρτα τῆς κουζίνας, δύο λεκάνες μὲ νερό. Μία μεγάλη, σὰν σκάφη, ὅπου μέσα τῆς κολυμπᾷ ἓνα ὑπέροχο ψάρι, τὸ μισὸ ἀσημένιο τὸ ἄλλο μισὸ μαῦρο. Καὶ μία μικρότερη, σὰν γαβάθα, ὅπου ἐπίσης κολυμπᾷ ἓνα μικρότερο ψαράκι μὲ τὸ ἴδιο μαυροασημί χρῶμα. Δὲν πρόλαβα νὰ καλοσκεφτῶ πῶς βρέθησαν ἐδῶ αὐτὰ τὰ ψάρια κι ἓνα κοριτσάκι, πού ξεφύτρωσε ἔτσι ξαφνικὰ κι ἐγὼ δὲν ξέρω ἀπὸ ποῦ, μοῦ σφυρίζει στ' αὐτί: «Ἐγὼ σ' τὰ ἔφερα μπαρμπούλη, νὰ τὰ ρίξεις στὴ στέρνα σου».

Συγκινήθηκα, γιατί τὰ ψάρια πού εἶχε διαλέξει ἀνήκαν σ' ἓνα εἶδος πολὺ σπάνιο, τὸ ὁποῖο ἔλειπε ἀπὸ τὴ συλλογὴ μου, καὶ ὕστερα, καὶ τὸ κυριότερο, γιατί σκέφτηκα σὲ τί κόπους ὑποβλήθηκε γιὰ νὰ τὰ βρεῖ καὶ νὰ μοῦ τὰ φέρει. Τὴ φαντάστηκα νὰ πηδάει φράχτες, νὰ ξεγδέρνει τὰ πόδια τῆς στ' ἀγκάδια, νὰ διασχίζει ἔρημους κήπους καί, στὸ τέλος, καθισμένη στὸ πεζούλι τῆς βαθεῖας δεξαμενῆς ἑνὸς περιβολιοῦ νὰ ψαρεύει —κινδυνεύοντας νὰ γλιστρήσει καὶ νὰ πνιγεῖ— μὲ μιὰ μεγάλη ἀπόχη.

29

Ε.Χ. Γονατάς, Στην αποβάθρα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΣΤΗΝ ΑΠΟΒΑΘΡΑ

ΑΠΟΒΑΘΡΑ ΠΛΑΤΕΙΑ, θαλασσόβρεχτη. Το νερό μο-
σχοβολάει, σκάζοντας απαλά στα πέτρινα σκα-
λιά. Κόσμος πηγαινοέρχεται. Άλλοι επιστρέφουν, άλ-
λοι έτοιμάζονται να ταξιδέψουν. Ένας άνθρωπος με-
τρίου αναστήματος με πλατύγυρο καπέλλο βαστάει
τη βαλίτσα του και ένα μακρύ καλάμι ψαρέματος.
Καθώς περνάει από δίπλα μου αναδίνει έντονη μυρω-
διά από φύκια και άλλα θαλασσόχορτα. Το μάγουλό
του το σκεπάζει ένα μαύρο πετρόψαρο, μια γλιτσερή
καλογοριά. Καθώς γυρίζει το κεφάλι, βλέπω κολλη-
μένο και στο άλλο του μάγουλο έναν πράσινο γύλο.

Ε. Χ. Γονατάς: Η βοηθός μου

Η ΒΟΗΘΟΣ ΜΟΥ

Η ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΚΟΠΕΛΑ που προσέλαβα για τις
δουλειές του σπιτιού έδειξε απ' τη δεύτερη μέρα
τέτοιον υπέρμετρο ζήλο, ώστε από το τρίβε-τρίβε και
πλύνε-πλύνε το ξύλινο δάπεδο του δωματίου μου απο-
γυμνώθηκε απ' το βερνίκι του. Και τώρα τα σανίδια
του ξάσπρισαν, ή μάλλον ήρθαν στο φυσικό άχρoκί-
τρινο, σαν του σκελετού, χρώμα τους. Ξεσκεπάστη-
καν επίσης και αναδύθηκαν στην επιφάνεια όλα τα
τραύματα και οι σκοτεινοί καφετινοί ρόζοι του ξύλου.

Στην αρχή έγινα έξω φρενών με την κοπέλλα και
σκέφτηκα να την απολύσω. Όμως άλλαξα γνώμη,
όταν σκύβοντας γάμω ακόμη περισσότερο μύρισα για
πρώτη φορά το πλυμένο ξύλο, που ανάστανε και μο-
σχοβολούσε σαν φρεσκοκομμένοι κέδροι του Λιβάνου
κι ως είχε ηλικία ογδόντα ετών. Κάθε πρωί, όσο πε-
ρισσότερο πλησίαζε στην αρχική φυσική του κατά-
σταση τόσο πιο μεθυστικά μοσχοβολούσε. Έπειτα
άρχισα να διακρίνω στο ξύλο και διάφορες, άσχετες με
τους ρόζους, μορφές: πεταλούδες, μικρούς ελέφαντες,
ψαράκια σ' αφρισμένα κύματα, φύλλα φτέρης... Οί
μορφές είναι ανεξάντλητες και ποικιλούν κάθε φορά
που σκύβω να τις μελετήσω. Νά, λοιπόν, που βρήκα
σοβαρή απασχόληση μέσα στην απελπιστική άπρα-

102

Η ΒΟΗΘΟΣ ΜΟΥ

ξία της μοναξιάς μου. Σκέφτομαι μάλιστα να αρχίσω
να καταγράφω αυτές τις μορφές.

Κι έτσι όχι μόνο δεν απέλυσα τη βοηθό μου αλλά
της έδωσα αντί για τα παπούτσια στο χέρι και αύξηση
από πάνω, δύο δραχμές το μήνα. Αύριο θα τη στείλω
στην πόλη να μου αγοράσει απ' το χαρτοπωλείο τετρά-
διο και μολύβια. Αρχίζω επιτελους σοβαρή δουλειά.

103

Ι. Χ. Γονατάς, Τα μάτια

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑ ΜΑΤΙΑ

Ἐπεσε μονόπαντα, χτυπημένος βαριά, λαβωμένος θανάσιμα, πάνω στο μεγάλο, τὸ μονάκριβό μας λιόστροφι. Μούσκεψε στὸ αἷμα, ἔσβησε τὸ φῶς τοῦ κήπου μας, σταμάτησε νὰ χτυπάει ἡ καρδιά τοῦ περιβολιοῦ μας. Σιωπή, σκοτάδι καὶ μαύρη γλόη ἄρχισε νὰ φυτρώνει παντοῦ.

«Ὁ ἥλιος σ' ἔδωξε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ κι ἐσύ κινήγησες τὸν ἥλιο μου στὴ γῆ· πάλι κοντὰ στὸν ἥλιο ἦρθες κι ἔγριες νὰ πεθάνεις μαζί του», τοῦ εἶπα καὶ τὸν ἐγύρισα μὲ τὴν πηρούνα. Κατόπι γονατιστός, μὲ τὸ φανάρι κρεμασμένο στὸ λαιμό μου γιὰ νὰ βλέπω, τοῦ ξεδίπλωσα, ὅσο ἦταν ἀκόμα ζεστές, τὶς κολλημένες φτεροῦγες, πὺν τρίξανε καθὼς τὶς ἀνοίγα σὰν τὰ χοντρά φύλλα τοῦ λεξικοῦ μου.

Στὶς ἀμασχάλες του βρῆκα δυὸ μάτια κόκκινα, ζωντανά, πὺν μὲ κοιτάζαν.

Τὰ ξεκόλλησα μὲ τὸ σουγιά προσεχτικὰ χωρὶς νὰ τὰ χαλάσω, καὶ σὰν παγῶσαν γίναν δύο ὁμορφες μπίλιες, δυὸ χρωματιστὲς γκαζές, πὺν μ' αὐτὲς νικάω ὅλους τοὺς συμμαθητὲς μου. Μοῦ δίνουν ὅ,τι θέλω γιὰ νὰ τὶς ἀλλάξουμε, μὰ ἐγώ, ξέροντας τί μοῦ ἔχουν στοιχίσει, δὲν τὶς ἀλλάζω μὲ τίποτα.

Ἐπειδὴ εἶναι μάτια, βρίσκουνε μόνον τὸ στόχο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

τους· φτάνει νά τὰ σπρώξω μὲ τὸ δάχτυλο. Πάντα χτυποῦν τὸ στόχο τους.

Ὡστόσο, ἓνα ἀπόγεμα πού περπατοῦσα στὸν σκοτεινὸ κήπο μοναχός —ἀνάμεσα σὲ μακριές σειρές σφουγγάρια πού βαριανασαῖναν—, μοῦ ἤρθε ἡ ἰδέα νὰ παίξω σημάδι γιὰ πρώτη φορά μὲ τὸν ἑαυτό μου. Βγάνω λοιπὸν ἀπ’ τὴν τσέπη τὶς μπίλιες, βάνω τὴ μιὰ χάμω, τραβιέμαι λίγα βήματα πίσω, κι ἀπιθώνοντας καὶ τὴν ἄλλη καταγῆς, τῆς δίνω μιὰ μὲ τὸ δάχτυλο.

Ὅσο κι ἂν ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα σίγουρο, ὅμως ἡ καρδιά μου βροντοῦσε δυνατὰ καθὼς περίμενα.

Ἡ μπίλια ξεκίνησε ἀργὰ στὴν ἀρχή, ὅσο πῆγαινε ἔτρεχε πιὸ γρήγορα πάνω στὶς γρασιδιασμένες πλάκες. Ἐφτάσε σιμὰ στὸ στόχο τῆς, ἀλλὰ τὴν τελευταία στιγμή, μισὸ χιλιοστὸ προτοῦ τὸν ἀγγίξει, σταμάτησε ἀπότομα, κι ἀμέσως ὕστερα οἱ μπίλιες μου —καὶ οἱ δυὸ μαζί— ἀνέβηκαν καὶ χάθηκαν στὸν οὐρανό.

Οὔτε τὶς ξαναβρῆκα πιά. Οὔτε ἄλλος ἀετὸς ἔπεσε στὸ περιβόλι μας ἀπὸ τότε.

Δὲν θὰ ξεψυχήσει ἄλλος ἀετὸς στὴν ἀγκαλιά μου.

Ε.Χ. Γονατᾶς, Τα δώρα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑ ΔΩΡΑ

ΣΗΜΕΡΑ ΕΧΩ τὰ γενέθλιά μου· κλείνω τὰ εἴκοσι πέντε μου χρόνια καὶ μπαίνω στὰ εἴκοσι ἕξι. Ἔρχονται συγγενεῖς καὶ φίλοι ἀπὸ μακριὰ νὰ μ' ἐπισκεφτοῦν, καὶ νὰ μοῦ εὐχηθοῦν νὰ τὰ ἑκατοστήσω. Ὅλους τοὺς κερνῶ ἀπ' τὸ ἴδιο γλυκὸ τοῦ κουταλιοῦ, κερσάκι δίχως κουκούτσι. Καὶ ὅλοι τους μοῦ φέρνουν ἀπὸ ἓνα δῶρο. Ἄλλος ἓνα κουτί ἀπὸ κίτρινο χαρτόνι, ὅπου μέσα του κουρνιάζει μιὰ καρδερίνα. Ἄλλος ἓνα εἰκονογραφημένο βιβλίο. Ἄλλος ἓνα χάρτη τῆς Ὑδρογείου. Ἀλλὰ τὸ πιὸ ἀπρόσμενο δῶρο ἦταν ἐφέτος τοῦ νονοῦ μου. Δυὸ βαστάζοι ἀνέβασαν μὲ δυσκολία ἀπὸ τὴ σκάλα ἓνα μεγάλο παραλληλόγραμμο ξύλινο κιβώτιο καὶ τὸ ἔστησαν ὀρθοῖο σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς κουζίνας.

«Αὐτὴ εἶναι ἡ σωστὴ τοποθέτηση», μοῦ εἶπαν, «ὅπως σὰς δείχνει καὶ ἡ ἔνδειξη» — ἓνα χέρι μὲ σηκωμένο τὸ δείκτη πρὸς τὸν οὐρανό. «Νὰ τὰ ἑκατοστήσετε, κύριε», προσθέτουν.

Τοὺς ἔδωσα γενναῖο φιλοδώρημα καὶ μ' ἔτρωγε ἡ περιέργεια νὰ δῶ τί μοῦ εἶχε στείλει ὁ νονός μου. (Ἕνας ἄνθρωπος τελείως διαφορετικὸς ἀπὸ ἐμένα — ἄνθρωπος τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς δράσης—, πού συχνὰ μὲ μπερδεύε με κάποιον ἄλλο βαφτιστήρι του· εἶχε βαφτίσει —εἶχα ἀκούσει τὴ νόνά μου ὕστερα ἀπὸ

ΤΑ ΔΩΡΑ

χρόνια να τὸ βεβαιώνει— πάνω ἀπὸ πενήντα παιδιά. Δὲν εἶχα μάθει ὅμως ποτὲ τί σειρά εἶχα σ' αὐτὸν τὸν μακρὺ κατάλογο).

“Κανένα ρολοῖ τοῦ τοίχου θὰ μοῦ ἔστειλε”, σκέφτηκα καὶ χαμογέλασα μελαγχολικά, γιατί ὅ,τι μοῦ θύμιζε τὴν ἀμείλικτη ροὴ τοῦ χρόνου δὲν τὸ πολυσυμπαθοῦσα.

Ἐπὶ τέλους ἀνοιξα προσεχτικὰ τὸ κιβώτιο καὶ μὲ μεγάλη ἔκπληξη καὶ δέος ἀντίκρισα μιὰ καφετιὰ ἀρκούδα νὰ προβάλλει τὴν κεφάλαι της. Προτοῦ προλάβω νὰ τραβήξω εἶχε πέσει στὴν ἀγκαλιά μου καὶ μοῦ ψιθύρισε στ' αὐτί:

«Θὰ εἶμαι φρόνιμη. Κράτησέ με. Δὲν θὰ βρωμάω οὔτε θὰ βρωμίζω. Μὴ μὲ στείλεις πίσω, μὴ μὲ δώξεις, σὲ παρακαλῶ».

Ε.Χ. Γονατᾶς, Τα χέρια

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑ ΧΕΡΙΑ

«Τό 'να νίβει τ' άλλο και τὰ δὴ τὸ πρόσωπο. Τί εἶναι;»...
«Τὰ χέρια, βρέ μουμπούνα!».

Ο ΛΥΚΑΝΔΡΟΣ θαυμάζει γενικῶς τὰ χέρια, ἀλλὰ πῶς πολὺ τὰ χέρια τὰ δικά του. Καί γιὰ νὰ εἶμαι πῶς ἀκριβῆς, θαυμάζει τὰ δάχτυλα τῶν χεριῶν του. Τίς ὥρες ποὺ δὲν εἶχε δουλειά, δηλαδή τίς περισσότερες ὥρες τῆς ἡμέρας, καὶ ὅταν ἡ μελαγχολία ἀπειλούσε νὰ τὸν κυριεύσει, ἀντιδρούσε μὲ τὸν ἐξῆς τρόπο: ἄπλωνε μιὰ σκούρα, μονόχρωμη πετσέτα στὸ ξύλινο τραπέζι καὶ ἀκουμπούσε τὰ χέρια του. Ἄν φορούσε τὴ μαύρη μεταξωτὴ πουκαμίσα του, σφιγτὴ στὸς καρπούς, τότε ἡ ὀμορφιά τῶν χεριῶν του ἀναδεικνυόταν ἀκόμα περισσότερο, μὲ μιὰ σπάνια αὐτοτέλεια.

Καί τί δὲν μπορούσαν νὰ κάνουν αὐτὰ τὰ δάχτυλα!
Μποροῦσαν νὰ πατήσουν τὴ σκανδάλη τοῦ ὄπλου καὶ νὰ πυροβολήσουν.

Νὰ μαζέψουν μαργαρίτες ἀπὸ τοὺς ἀγρούς καὶ νὰ τίς προσφέρουν στὴν ἀγαπημένη τους.

Νὰ φυτέψουν βασιλικό, δυόσμο καὶ ἀγκινάρες.

Νὰ βιάψουν τοίχους, νὰ καθαρίσουν χαλιά.

Νὰ νύψουν ἀνομήματα καὶ νὰ σφάζουν ἀρνάκια.

Νὰ σμίξουν σὲ στάση ἐκστατικῆς προσευχῆς.

Νὰ σφιγτοῦν σὲ γροθιά καὶ νὰ ξεσφιγτοῦν πάνω ἀπὸ κεφάλια, εὐλογώντας τα.

50

ΤΑ ΧΕΡΙΑ

Νὰ διώξουν τὰ σύννεφα, τίς μύγες καὶ τίς χρυσό-
μυγες.

Νὰ ζουλήξουν τὰ κομπούπια καὶ τίς σκινίπες.

Ν' ἀρπάξουν ἀπ' τὸ λαϊμὸ τὸν κύκνο, καὶ τὸ κουνέ-
λι ἀπὸ τ' αὐτιά.

Νὰ χτίσουν πόλεις καὶ χωριά.

Νὰ πλύνουν τὰ βρωμικά ρούχα καὶ τίς ἀμαρτίες
μας.

Νὰ στύψουν τὰ βρεγμένα ρούχα καὶ τίς καρδιές
μας...

Σταματῶ. Γιατί τὰ πάντα μποροῦν νὰ κάνουν τὰ
δάχτυλα. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Λύκανδρος τὰ λατρεύει πε-
ρισσότερο ἀπὸ ὀποιοδήποτε ἄλλο μέλος τοῦ κορμιοῦ
του, τὰ δοξολογεῖ καὶ σκέφτεται πῶς πρέπει νὰ ψάξει
νὰ βρεῖ ὅχι τί μποροῦν ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ δὲν μποροῦν νὰ
κάνουν.

«Γι' αὐτὸ τ' ἀγαπάει, καὶ σὲ ὥρες μοναξιάς τὰ χαι-
δεύει καὶ τοὺς τραγουδᾷ λατρευτικούς ὕμνους.

Ἀπὸ τὸ κάτω πάτωμα ὁ ράφτης μὲ τὴ μεζούρα
στὴν κοιλιά καὶ τὴν ψαλίδα στὸ χέρι προβάλλει τὸ
χοντρὸ κεφάλι του ἀπ' τὸ παράθυρο, κοιτάζοντας
πρὸς τὰ πάνω, προσπαθώντας νὰ δεῖ.

«Σάββα!», φωνάζει στὸ γιό του, «γιὰ ἀνέβα, βρέ
χαμένε, νὰ δεῖς τί ψαλμουδάει ὁ νέος μας νοικάρης καὶ
δὲν μ' ἀφήνει νὰ συγκεντρωθῶ καὶ νὰ δουλέψω».

Ὁ Σάββας ἄλλο ποὺ δὲν θέλει ἔχει βαρεθεῖ νὰ μα-
ζεύει τίς καρφίτσες, τίς κλωστῆς καὶ τὰ κουρελάκια
—τὰ κατάλοιπα τῆς ἐργασίας τοῦ πατέρα του— ἀπὸ

51

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑ ΧΕΡΙΑ

τὸ πάτωμα, καὶ ἀνεβαίνει σὰν σίφουνας τὴν ἐξωτερικὴ σιδερένια σκάλα τῆς αὐλῆς τοῦ σπιτιοῦ. Στέκεται στὸ κεφαλόσκαλο κι ἀπὸ κεῖ χαζεύει τὸ δωμάτιο τοῦ νοικάρη τους.

Ὁ Λύκανδρος τὴ στιγμή ἐκείνη εἶχε φτάσει στὸν ἀνώτατο βαθμὸ ἔκστασης. Μὲ τὸ δεξιὸ χέρι χαιδεύει τὸ ἀριστερὸ καὶ ὕστερα πάλι μὲ τὸ ἀριστερὸ τὸ δεξι.

«Δαχτυλάκια μου», λέει, «στρατιωτάκια μου γυμνασμένα, ἐν-δύο, ἐν-δύο, γιὰ ὅλες τὶς δουλειές, βρώμικες καὶ παστρικές, σὰς ἀγαπῶ δαχτυλάκια μου χρυσά, πονηρά, σὰς λατρεύω».

Ὁ μικρὸς δὲν καταλαβαίνει γρῦ. Κατεβαίνει σκυθρωπός, πηγαίνει στὸν πατέρα του καὶ τοῦ σφυρίζει στ' αὐτί:

«Ὁ νέος νοικάρης μας, μπαμπά, τὰ ἔχει τελείως χαμένα. Εἶναι τρελλός. Γυναίκα δὲν εἶδα κοντά του, φουστάνι δὲν πῆρε τὸ μάτι μου πουθενά. Τὰ χέρια του φιλάει, πότε τὸ ἓνα πότε τὸ ἄλλο, γελάει καὶ κλαίει. Εἶναι τρελλός».

Όσκαρ Ουάλντ, Το πορτρέτο του Ντόριαν Γκρέυ

Απόσπασμα

Επειτα απο ενα τεταρτο της ωρας περιπου, ο Δολγωρντ σταμάτησε να ζωγραφίζει. Κοίταξε αρκετή ώρα τον Ντόριαν Γκραιύ και ύστερα αρκετή ώρα τον πίνακα, δαγκώνοντας την άκρη ενός από τα μεγάλα πινέλα του και σμίγοντας τα φρύδια. «Το πορτραίτο είναι έτοιμο!» φώναξε στο τέλος. Ύστερα έσκυψε και υπέγραψε με μακρόστενα γράμματα από κιννάβαρι στην αριστερή γωνιά του μουσαμά.

Ο Λόρδος Χένρυ πλησίασε και περιεργάστηκε το πορτραίτο. Ήταν οπωσδήποτε ένα θαυμάσιο έργο τέχνης και θαυμάσιο πορτραίτο επίσης.

— Αγαπητέ μου, τα θερμότατα συγχαρητήριά μου, είπε. Είναι το εξοχότερο πορτραίτο των νεότερων χρόνων. Κε Γκραιύ, ελάτε να θαυμάσετε τον εαυτό σας.

Το αγόρι ανασκίρτησε, σαν να ξυπνούσε από όνειρο. «Στ' αλήθεια είναι έτοιμο;» μουρμούρισε καθώς κατέβαινε από το βάθρο.

1

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

41

— Πανέτοιμο! είπε ο ζωγράφος. Σήμερα, Ντόριαν, πόζαρες υπέροχα. Σου είμαι καθυπόχρεως.

— Και αυτό οφείλεται αποκλειστικά σ' εμένα, υπέλαβε ο Λόρδος Χένρυ. Έτσι δεν είναι, Κε Γκραίβ;

Αντί να απαντήσει, ο Ντόριαν προσπέρασε αδιάφορα το πορτραίτο και έπειτα γύρισε και το κοίταξε. Μόλις το αντίκρισε έκανε πίσω και τα μάγουλά του ρόδισαν από ηδονή. Τα μάτια του πήραν μια έκφραση χαράς, σαν να αναγνώριζε τον εαυτό του πρώτη φορά. Είχε μείνει έκθαμβος και ακίνητος. Αντιλαμβανόταν αμυδρά ότι ο Χόλγωρντ τού μιλά, αλλά δεν έπιανε το νόημα των λέξεων. Η συνείδηση της ομορφιάς του έλαμψε εμπρός του ως αποκάλυψη. Ποτέ δεν την είχε νιώσει μέχρι τότε. Μέχρι τότε νόμιζε ότι οι φιλοφρονήσεις του Μπάτζιλ Χόλγωρντ ήταν οι χαριτωμένες υπερβολές της φιλίας και τίποτε άλλο. Τις άκουγε, γελούσε και μετά τις λησμονούσε. Δεν είχαν επηρεάσει καθόλου το χαρακτήρα του. Και έπειτα ήρθε ο Λόρδος Χένρυ Ουώττον, με τον αλλόκοτο πανηγυρικό για τη νιότη και με την τρομερή προειδοποίηση για τη βραχύτητά της, που τόσο πολύ τον αναστάτωσε. Και τώρα, καθώς στεκόταν και ατένιζε το απείκασμα της ομορφιάς του, η περιγραφή έλαμψε εμπρός του με σάρκα και οστά. Αλήθεια· θα ερχόταν μια μέρα που το πρόσωπό του θα ήταν μαραμένο και γεμάτο ρυτίδες, τα μάτια του θαμπά και άχρωμα, η χάρη του κορμιού του σωσμένη και παραμορφωμένη. Η πορφύρα θα χανόταν από τα χείλη του και το χρυσάφι θα έσβηνε από τα μαλλιά του. Η ζωή που θα έπλαθε την ψυχή του έμελλε να ρημάξει το κορμί του. Θα γινόταν άχαρος, απαίσιος και τρομακτικός.

Καθώς τα συλλογιζόταν όλ' αυτά, ένας οξύς πόνος τον διαπέρασε σαν μαχαίρι, κάνοντας και την τελευταία ίνα του κορμιού του να ριγήσει. Τα μάτια του σκούρυναν, πήραν το

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

41

— Πανέτοιμο! είπε ο ζωγράφος. Σήμερα, Ντόριαν, πόζαρες υπέροχα. Σου είμαι καθυπόχρεως.

— Και αυτό οφείλεται αποκλειστικά σ' εμένα, υπέλαβε ο Λόρδος Χένρυ. Έτσι δεν είναι, Κε Γκραίβ;

Αντί να απαντήσει, ο Ντόριαν προσπέρασε αδιάφορα το πορτραίτο και έπειτα γύρισε και το κοίταξε. Μόλις το αντίκρισε έκανε πίσω και τα μάγουλά του ρόδισαν από ηδονή. Τα μάτια του πήραν μια έκφραση χαράς, σαν να αναγνώριζε τον εαυτό του πρώτη φορά. Είχε μείνει έκθαμβος και ακίνητος. Αντιλαμβανόταν αμυδρά ότι ο Χόλγωρντ τού μιλά, αλλά δεν έπιανε το νόημα των λέξεων. Η συνείδηση της ομορφιάς του έλαμψε εμπρός του ως αποκάλυψη. Ποτέ δεν την είχε νιώσει μέχρι τότε. Μέχρι τότε νόμιζε ότι οι φιλοφρονήσεις του Μπάτζιλ Χόλγωρντ ήταν οι χαριτωμένες υπερβολές της φιλίας και τίποτε άλλο. Τις άκουγε, γελούσε και μετά τις λησμονούσε. Δεν είχαν επηρεάσει καθόλου το χαρακτήρα του. Και έπειτα ήρθε ο Λόρδος Χένρυ Ουώττον, με τον αλλόκοτο πανηγυρικό για τη νιότη και με την τρομερή προειδοποίηση για τη βραχύτητά της, που τόσο πολύ τον αναστάτωσε. Και τώρα, καθώς στεκόταν και ατένιζε το απείκασμα της ομορφιάς του, η περιγραφή έλαμψε εμπρός του με σάρκα και οστά. Αλήθεια· θα ερχόταν μια μέρα που το πρόσωπό του θα ήταν μαραμένο και γεμάτο ρυτίδες, τα μάτια του θαμπά και άχρωμα, η χάρη του κορμιού του σωσμένη και παραμορφωμένη. Η πορφύρα θα χανόταν από τα χείλη του και το χρυσάφι θα έσβηνε από τα μαλλιά του. Η ζωή που θα έπλαθε την ψυχή του έμελλε να ρημάξει το κορμί του. Θα γινόταν άχαρος, απαίσιος και τρομακτικός.

Καθώς τα συλλογιζόταν όλ' αυτά, ένας οξύς πόνος τον διαπέρασε σαν μαχαίρι, κάνοντας και την τελευταία ίνα του κορμιού του να ριγήσει. Τα μάτια του σκούρυναν, πήραν το

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

42

ΤΟ ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΤΟΥ ΝΤΟΡΙΑΝ ΓΚΡΑΪΥ

χρώμα του αμέθυστου και σκεπάστηκαν από αχλύ δακρύων.
Ένωσε ένα χέρι από πάγο να πλακώνει την καρδιά του.

— Δεν σ' αρέσει λοιπόν; φώναξε στο τέλος ο Χόλγωρντ, ελαφρώς ενοχλημένος από τη σιωπή του νέου και μη καταλαβαίνοντας τί σήμαινε.

— Πώς δεν του αρέσει! είπε ο Λόρδος Χένρυ. Σε ποιον άνθρωπο δεν θα άρεσε; Είναι ένα από τα μεγαλύτερα έργα της σύγχρονης τέχνης. Το αγοράζω όσο όσο. Πόσα ζητάς; Το θέλω οπωσδήποτε.

— Δεν ανήκει σ' εμένα, Χάρρυ.

— Σε ποιον ανήκει;

— Στον Ντόριαν, βεβαίως, απάντησε ο ζωγράφος.

— Πολύ τον ζηλεύω. Είναι πολύ τυχερός άνθρωπος.

— Τί θλιβερό! μουρμούρισε ο Ντόριαν Γκραΐυ, ενώ τα μάτια του είχαν κολλήσει στην εικόνα του εαυτού του. Τί θλιβερό! Εγώ θα γεράσω, θα γίνω απαίσιος και φρικαλέος, αλλά το πορτραίτο θα μείνει πάντα νέο. Ποτέ δεν θα γεράσει παραπάνω από τούτη τη μέρα του Ιουνίου... Αχ, να μπορούσε να γίνει ανάποδα! Να ήμουν εγώ εκείνος που θα μείνει πάντα νέος και το πορτραίτο αυτό που θα γερνά! Γι' αυτό... γι' αυτό... θα 'δυνα τα πάντα. Ναι· δεν υπάρχει τίποτε στον κόσμο που δεν θα έδυνα. Θα έδυνα και την ψυχή μου ακόμη!

— Επὶ Μ... ..

απόσπασμα 2

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

πυρινα πεταλα, στεφανωμενα με λευκη λαμψη. Η ις εσρησε, έριξε στο τραπέζι το καπέλο και το πανωφόρι του, διέσχισε τη βιβλιοθήκη και έφτασε στην πόρτα του υπνοδωματίου του, ενός μεγάλου οκτάγωνου θαλάμου στο ισόγειο του οικήματος τον οποίο είχε διακοσμήσει πρόσφατα ο ίδιος, με τη νεογέννητη λουσομανία του, κρεμώντας μεταξύ άλλων μερικά αλλόκοτα αναγεννησιακά ταπέτα που είχαν βρεθεί παραχωμένα σε μια παροπλισμένη σοφίτα του Σέλμπυ Ρόγιαλ. Καθώς έστριβε το χερούλι, το βλέμμα του έπεσε στο πορτραίτο που είχε ζωγραφίσει ο Μπάζιλ Χόλγώρντ. Έκανε πίσω σαν να ξαφνιάστηκε. Μπήκε στο υπνοδωμάτιό του, με ύφος ελαφρώς απορημένο. Έβγαλε το λουλούδι από την μπουτονιέρα του και ύστερα σαν να δίστασε. Τελικά γύρισε πίσω στη βιβλιοθήκη, πλησίασε στο πορτραίτο και το κοίταξε προσεκτικά. Στο αμυδρό, πνιγμένο φως που διαπερνούσε με κόπο τις κρεμ μεταξωτές κουρτίνες, το πρόσωπο του πορτραίτου τού φάνηκε κάπως αλλαγμένο. Η έκφραση ήταν διαφορετική. Θα έλεγε κανείς ότι στο στόμα φαινόταν ένα ίχνος σκληρότητας. Ήταν οπωσδήποτε περίεργο.

Έκανε μεταβολή, πήγε στο παράθυρο και σήκωσε τις γρίλιες. Η λαμπερή αυγή χύθηκε στο δωμάτιο, διώχνοντας τις απόκοσμες σκιές στις σκονισμένες γωνιές και αφήνοντάς τες εκεί να τρέμουν. Αλλά η περίεργη έκφραση που είχε προσέξει στο πρόσωπο του πορτραίτου ήταν ακόμα εκεί, εντονότερη μάλιστα. Το παλλόμενο, διάπυρο φως του ήλιου φανέρωνε τις γραμμές της σκληρότητας γύρω από το στόμα με τέτοια διαύγεια, λες και κοιταζόταν ο ίδιος στον καθρέφτη αφού είχε κάνει μια πράξη τρομακτική.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Το πρόσωπό του συσπάστηκε. Πήρε από το τραπέζι έναν οβάλ καθρέφτη με φιλντισένιους ερωτιδείς στο πλαίσιο, ένα από τα πολλά δώρα του Λόρδου Χένρυ, και κοίταξε βιαστικά στα στυλπνά βάθη του. Καμιά τέτοια γραμμή δεν παραμόρφωνε τα δικά του κόκκινα χείλη. Τί σήμαινε άραγε αυτό;

Έτριψε τα μάτια του, πλησίασε στο πορτραίτο, έσκυψε και το εξέτασε πάλι. Κανένα εμφανές σημάδι αλλαγής δεν έβλεπε όταν κοιτούσε το μουσαμά από κοντά – κι όμως, δεν χωρούσε αμφιβολία ότι η έκφραση στο σύνολό της ήταν αλλαγμένη. Δεν ήταν απλώς η φαντασία του. Το πράγμα ήταν τρομακτικά προφανές.

Έπεσε σε μια πολυθρόνα και άρχισε να συλλογίζεται. Έξαφνα ήρθαν στο νου του τα λόγια που είχε πει στο ατελιέ του Μπάτζιλ Χόλγωρντ την ημέρα που ολοκληρώθηκε το πορτραίτο. Ναι, τα θυμόταν πεντακάθαρα. Είχε κάνει τότε μια τρελή ευχή: αυτός να μείνει αιώνια νέος και να γερνά το πορτραίτο στη θέση του· η δική του ομορφιά να μείνει άσπιλη και όλο το βάρος των αμαρτημάτων και των παθών του να το βαστάζει το πρόσωπο του μουσαμά· το ζωγραφιστό είδωλο να μαραίνεται από τις ρυτίδες της έγνοιας και των βασάνων και αυτός να διατηρήσει ακέραιο το λεπτό άνθος και τη χάρη της εφηβείας του, η οποία μόλις τότε αποκτούσε συνείδηση. Δεν ήταν δυνατόν να εκπληρώθηκε η ευχή του! Αυτά τα πράγματα δεν γίνονται. Ήταν τερατώδες ακόμη και να το συλλογίζεται. Κι όμως, η εικόνα ήταν εκεί, εμπρός του, με τα σημάδια της σκληρότητας εμφανή στο στόμα.